№ 242 ԿԻՐԱԿԻ, 1 ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ

1915
ՔԱՌԱՍՈՒՆՉՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԿԻՐԱԿԻ, 1 ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ № 242

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի։
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 6 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Соломоновская ул., № 21.
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆօն № 2—53.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզւով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20—10 կոպ.
Տպարանի տելեֆօն № 67.

Կովկասի Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան Խորհուրդը ցաւօք սրտի յայտնում է ի գիտութիւն հայ հասարակութեան Ընկերութեանս բարերար (Նուիրել է Ախալքալաքում գտնված իր երկու տունը և այգին)

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ աւ.-քահ. ՏԷՐ-ԳԱԼՍՏԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Ախալքալաք գիւղում (Գօրու վիճակ)։ Թաղումը տեղի կունենայ երկուշաբթի, նոյեմբերի 2-ին, պատարագից յետոյ, իր կառուցած եկեղեցու գաւթում։
787. 2—2

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՈՆ
Հայոց Դրամատիկ Ընկերութիւն
Երկուշաբթի, նոյեմբերի 2-ին, 1915 թ.
ՀԱՅ ԴԵՐԱՍԱՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ
կը ներկայացնէ
ԱՒԱԶԱԿՆԵՐ
Դրամա 5 արար., Շիլլերի, թարգմ. Փ. Վարդանեանի
ՄԱՍՆԱԿՑՈՒՄ Է ԱՄԲՈՂՋ ԽՈՒՄԲԸ
Սկիզբը երեկ. ճիշդ ժամը 8-ին։ Տեղերի գները սովորական են։
Տոմսակները ծախվում են միմիայն թատրոնի կասսայում։
Կասսան բաց է ամենայն օր առաւ. ժամը 10—2-ը և երեկ. ժամը 6—8-ը։
Ռեժիսեօր՝ ՍԵՒՈՒՄԵԱՆ
Վարչութեան հերթապահ անդամներ՝ Ա. ԵՂԻԿԵԱՆ և Ա. ՆԱԶԱՐԷԹԵԱՆ

ՀՐԱՏԱՊ ՍՓՈՓԱՆՔ ՄԱՅՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆՑԻՆԵՐԻՆ

ԱՅՍՕՐ, Կիրակի, ԳՐԱԿԱՆ-ԳԵՂԱՐ. ՍԱԼՕՆԻ „Ակվարիում" այգում (Мих. пр. №№ 197—199, Մուշտայիդի մուտքի առաջ) կը կայանայ Հայաստանի բեկորիկ հոգածին արշալոյս փախստականների ապաստարանում հայաստանցի մանկան հանդէսաւոր Մկրտութիւնը, ապաստարանի նորակառոյց աղիւսաշէն ձմեռային շինութեան օրհնութիւնն ու բացումը։

Այսու յորդանօք հրաւիրվում են քաղաքացիները՝ մեծ և փոքր, այր և կին, հոգևորական և աշխարհական, աշակերտ և աշակերտուհի, արհեստաւոր և մշակ՝ իրանց ներկայութեամբ յարգել նշանակալից հանդէսը։ Ասում ենք նշանակալից, որովհետև իր ամբողջ գոյութեան ընթացքում 1000 ցուցակագրված հոգուց ոչ օք մեր այս ապաստարանում ոչ հիւանդացաւ և մահվան ոչ մի դէպք չեղաւ, այլ ընդհակառակ ամառը վերջացած այսօր աշնան պտուղն ենք վայելում՝ ապաստարանում ծնվածի մկրտութիւնը, և ձմրան ապահով շէնքում էլ կայմ ու պատրաստ ունենք։

Հանդէսի սկիզբը ցերեկվայ ժամը 1-ին։
առ. 13. 2—2 Տնօրէն՝ Տ. ՆԱԶԱՐԵԱՆ

ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԴՊ. ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ
(Գրիբօեդօվսկայա, 8)
Կիրակի, նոյեմբերի 1-ին, կը կայանայ հայերէն լեզւով
ԵՐԿՈՒ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ
1) Օր. ՎԱՐԴՈՒԿԻ ՍԵԴՐԱԿԵԱՆ ԹԱՌԱՅԵԱՆՑ—
ՉԷԽՕՎԻ ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ
(Նրա տարեշրջանը, նա որպէս ստեղծագործող, հոգեբան, գեղագէտ, դրամատուրգ, և որպէս ճշմարտութեան, բարութեան ու սիրոյ իդէալների հետևող)։
2) Փիլիս.-դոկտոր ՍԵԴՐԱԿ ԹԱՌԱՅԵԱՆՑ—
ՄԽԻԹԱՐԱԿԱՆ ԽՕՍՔ ՎՇՏԱՀԱՐ ԺՈՂՈՎՐԴԻՆ
1) Պէտք չէ յուսահատվել։ 2) Վերածնութեան ճանապարհը—ա) Ընտանիք, բ) Դպրոց, գ) Ինքնակրթութիւն, դ) Մամուլ ու գրականութիւն, ե) Թատրոն և զ) Պատուաբեր ու ազնիւ աշխատանք։
Տեղերի գները 20 կոպ. մինչև 1 րուբլի։ — Սկիզբը երեկոյեան ժամը 8-ին։
Տոմսակները ծախվում են՝ 1) «Գուտտենբերգ» գրավաճառանոցում (Երևանեան հրապարակ), 2) Գրավաճառանոց „Просвѣщеніе", Կլուբի տակ, 3) Կաթնարան «Կաֆէ-Ցէնտրալ» (դումայի տակ), 4) Երաժշտական դպրոցի շվէյցարի մօտ ու 5) Դասախօսութեան օրը դահլիճի մուտքում։ առ. (Հ. Շ. Կ.) 773. 4—4

ԿՆԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ
ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Բոտիշչեվսկայա 13, տելեֆօն 4—21.
Ընդունելութիւն թէ կանանց և թէ [illegible], նոյնպէս և վիրաբուժութեան կարիք ունեցող մնայուն (Стаціонаръ) հիւանդների (բացի վարակիչ և հոգեկան հիւանդութիւններից) վաղօրօք գրվելու պայմանով։
Ընդունելութիւն՝ կանանց հիւանդ. ամեն օր՝ ժ. 1—12 առ.։
Հիւանդանոցի բժիշկները
Ա. Ա. Յարութիւնեան
Ն. Ն. Վեսելովզորով
Վ. Ա. Զակրժեվսկի
Ի. Գ. Կալամկարեան
Ա. Ա. Նովիցկի
Գ. Ն. Տէր-Ներսէսեան
Ա. Ր. Ֆիշէր
Մ. Գ. Շահպարոնեանց
(Հ. Կ.) առ 742. 100—5

Բեռլինի համալսարանի
ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ
ՆԵՐՔԻՆ հիւանդութիւնների ընդունելութիւն. առանձնապէս կրծքի, թոքերի, ԹՈՔԱԽՏԻ և սրտի. բժշկութիւն նաև խառն ՏՈՒԲԵՐԿՈՒԼԻՆՆԵՐՈՎ, արհեստական ՊՆԷՎՄՕԹՕՐԱԿՍՈՎ։ Թոքերի և սրտի, նաև ուրիշ օրգանների քննութիւնը և լուսանկարելը լուսաւորված ՌԵՆՏԳԷՆԵԱՆ ՃԱՌԱԳԱՅԹՆԵՐՈՎ։ Ամեն օր՝ 9—1 ժամ. ցեր. և 5—7 ժամ. երեկոյեան։ ՉՔԱՒՈՐՆԵՐԻՆ առ. ժ. 9—10 ՁՐԻ։ Бебутовская, 23. тел. 7—29.
առ. (ա. օ.) 504. 100—77

ԲԺԻՇԿ
Շուշանիկ Նաբարեան
(Մասնագէտ կանանց հիւանդութիւնների և մանկաբարձութեան)
Վերադառնալով հանքային ջրերից՝ վերսկսել է հիւանդների ընդունելութիւնը։
Ընդունում է ամեն օր՝ (առ. ժ. 1—2. (եր. ժ. 4—6.
Հասցէն՝ Սօլօլակ, Բոտիշչեվսկայա փ. № 1.
Հեռախօս 10—58.
(Ե.Հ.Կ.) առ. 634. 100—21

ԲԺԻՇԿ
ՎԱՀԱՆ ԱՐԾՐՈՒՆԻ
Վերսկսել է հիւանդների ընդունելութիւնը՝ մասնաւորապէս կոկորդի, քթի, ականջի հիւանդութիւններով։
Առաւօտեան ժամը 10—12-ը։
Երեկոյեան » 5—7-ը։
Бебутовская ул. № 26. 3 րդ. օրիորդաց գիմնազիայի կողքին։
առ. 779. 50—5

Թիֆլիսի կոյրերի Հոգաբարձութեան Ակնաբուժարանի աւագ օրդինատոր
ԲԺՇԿՈՒՀԻ
ՍՕՖԻԱ ՄԻՐԶՕՅԵԱՆ
ընդունում է աչքի հիւանդութիւններից ամեն օր՝ ցեր. ժամը 1½-ից մինչև ժամը 3-ը։ Սերգիէեվսկայա փող. № 1. Տելեֆօն № 16—67։
առ. 753. 50—11

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՌԱԶՄԱԲԵՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
30 հոկտեմբերի

ՊԵՏՐՈԳՐԱԴ.—Պաշտօնական։ Գերագոյն Զօրահրամանատարի շտաբի կողմից.

Կովկասեան զօրաճակատ։ Ծովամերձ և Թօրթումի շրջաններում ընդհարումներ են առաջապահ զօրամասերի միջև։

Ուրմիայի լճի հարաւային և արևմտեան ափերում, Կալաշէվա, Բենգէր, Շայտանօվա և Շահ-Թեփէ գիւղերի շրջաններում ընդհարումներ են քիւրդական հրոսակախմբերի հետ, որոնք ամենուրեք ետ են մղված դէպի հարաւ։

ԱԹԷՆՔ.—Տենէդօս կղզուց հաղորդում են, որ անգլիական սուզանաւերը վերսկսել են իրանց եռանդուն գործունէութիւնը։

Մարմարա ծովում ընկղմվել են թիւրքական 2 շոգենաւ. նաւաստիներն ազատվել են։

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ՌԱԶՄԱԲԵՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
30 հոկտեմբերի

ՊԱՐԻԶ.— Չեռնօգօրական պաշտօնական հաղորդագրութիւն.

Հոկտ. 27-ի կռիւների մէջ Սանջակի ամբողջ զօրաճակատի վրա թշնամին կրեց խոշոր կորուստներ. մենք բռնեցինք 50 գերի և ձեռք ձգեցինք 2 գնդացիր։

Լոյս հոկտ. 27-ի գիշերը աւստրիացիք փորձեցին յանկարծակիի բերել մեզ Մրախովի մօտ, բայց յարձակումը վանվեց։

Հոկտ. 28-ին Սանջակի զօրաճակատում տեղի էր ունենում թնդանօթային կռիւ և մի քանի տեղ թշնամին յարձակումներ գործեց, բայց անյաջող. մենք գերեցինք 100 մարդ։

Թնդանօթաձգութիւն տեղի էր ունենում նաև Հերցէգովինայի մեր զօրաճակատի վրա։

Աւստրիական մի աէրօպլան ընկաւ մեր զօրագծերի մօտ. օդագնացները գերվեցին։

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՌԱԶՄԱԲԵՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
30 հոկտեմբերի

ՊԵՏՐՈԳՐԱԴ. — Պաշտօնական։ Գերագոյն Զօրահրամանատարի շտաբի կողմից.

Շլօկի շրջանում մեր զօրամասերը կռւով առաջացան Ռագգացէմից դէպի արևմուտք։

11 օր անընդհատ, ճահիճների մէջ մինչև գօտին, կռւելուց յետոյ մեր զօրքերը վերցրին Կեմմէրնը և Անտինգը։ Գերմանացիք կրեցին խոշոր կորուստներ և նահանջեցին դէպի արևմուտք։ Մենք գերել ենք գերմանացիներ և ձեռք ենք ձգել մի գնդացիր։

Իկսկիւլի մօտ սկսված յամառ կռիւը շարունակվում է, ըստ որում մենք մի օրվայ ընթացքում վանեցինք գերմանացիների 10 յարձակումները, պատճառելով նրանց ծանր կորուստներ։ Հակառակորդի դիակոյտերը թափված են մեր խրամատների առաջ։

Ռիգայի զօրաճակատի վրա կռիւներից մէկում լատիշական զօրամասերը, որոնք կռւում էին մեր զօրքերի հետ միասին կողք-կողքի ամենածանր պայմաններում, նորից երևան հանեցին իրանց յատուկ արիութիւնը։

Դվինսկի շրջանում, Պրիստան գիւղի և Իլլուկստի մօտ մեր զօրամասերը մասամբ առաջացան։

Ռաֆալովկից դէպի արևմուտք, Կօստիւխնովկայի շրջանում յամառ կռիւը շարունակվում է։ Մենք գերել ենք մօտ 270 զինուոր։

ՊԱՐԻԶ. — Պաշտօնական հաղորդագրութիւն.

Ուժեղ թնդանօթաձգութիւն տեղի էր ունենում Լօօսի շրջանում, նաև Սուշէի մօտ։ Մեր ականների պայթումները զգալի կորուստներ պատճառեցին թշնամուն զանազան տեղերում։

ՀԱՒՐ.—Բելգիական հաղորդագրութիւն.

Ռմբակոծութիւնը շարունակվում է զօրաճակատի տարբեր մասերում։

ՀԱՄԱԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
30 հոկտեմբերի

ՊԵՏՐՈԳՐԱԴ.—Ներքին գործերի մինիստրութիւնը առաջարկեց նահանգապետներին՝ կարգադրել զօրքերի մէջ ընդունելու բարձրագոյն կրթական հիմնարկութիւնների այն ուսանողներին, որոնք մտել են այդ կրթարանները մի ուրիշ որևէ բարձր կրթական հաստատութեան մէջ իրանց ուսումն աւարտելուց յետոյ։

Զինուորական մինիստրը Պետական Դումային ներկայացրեց մի օրինագիծ այն մասին, որ կովկասեան զինուորական շրջանում ծառայող օֆիցերներն իրանց բնակարանների վարձն ստանալու են Կովկասի քաղաքներից։

ԼՕՆԴՕՆ.—Համայնքների պալատում Ասկվիտը ասաց, որ Կիտչեների բացակայութեան ժամանակ մինիստրութեան զինուորական կոմիտէտը բաղկանալու է Ասկվիտից, Բալֆուրից, Լլօյդ-Ջօրջից, Բօնար-Լօուից և Մակկէնից. Նրանց օգնելու են ծովային, զինուորական և դիւանագիտական գործի մասնագէտներ։ Յետոյ Ասկվիտն ամենակտրուկ կերպով հերքեց այն, թէ իբր լօրդ Կիտչեները որևէ ժամանակ յանձնել է իրան կամ թագաւորին հրաժարականի խնդրագիր. և յարակցեց, որ Կիտչեները երբէք չէ յիշել գործից հրաժարվելու մասին։

Պատասխանելով ուղղված հարցին, թէ արդեօք Թեհրանի բրիտանական դեսպանը մասնակցե՞լ է այն նախազգուշացման, որ ռուսաց դեսպանն արաւ պարսից կառավարութեանը Թիւրքիայի և Գերմանիայի հետ համաձայնութիւն կնքելու վերաբերութեամբ, Գրէյը յայտնեց, որ մեծ բրիտանական և ռուսական կառավարութիւնները գործում են Պարսկաստանում սերտ համերաշխութեամբ։ «Ամենքին պարզ է,—ասաց Գրէյը,—որ պարսից կառավարութիւնը չէր կարող կնքել համաձայնութիւն դաշնակիցների թշնամիների հետ, չը դնելով Պարսկաստանը վտանգաւոր դրութեան մէջ»։

ԿՈՊԵՆՀԱԳԷՆ.—Բերլինից տեղեկացնում են, որ Լիւկսէմբուրգի մեծ դքսուհու հրովարտակով պարլամենտն արձակվել է այն պատճառով, որ ձախակողմեան կառավարութիւնները պարլամենտի բացման ժամանակ ամփկալի յարձակումներ են գործել կաբինէտի վրա։

ՀՌՈՄ.—Ծովային նախկին մինիստր Բէրտօլօն «Ջիօրնալէ դ'Իտալիա» լրագրի մէջ մատնանշում է, թէ Իտալիայի համար անհրաժեշտ է աջակցութիւն ցոյց տալ Սերբիային, և պնդում է, որ դաշնակիցների յաղթութիւնն ապահովված է։

ԱԹԷՆՔ.—Պատգամաւորների պալատն արձակվեց. Նոր ընտրութիւնները նշանակված են դեկտեմբերի 6-ին։

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
30 հոկտեմբերի

ՆԻՒ ԵՈՐՔ. Անյայտ պատճառով հրդեհ ծագեց Տրէնտօնում՝ դաշնակիցների համար երկաթէ ցանցեր պատրաստող գործարանում։ Հրդեհը հանգցրին։ Վնասը 1 միլիօն դօլլարից անցնում է։

ՍՏՕԿՀՕԼՄ.—Երէկ գիտութեանց ճեմարանը Նօբէլեան մրցանակներից (1914 թ.) ֆիզիքական գիտութիւնների համար յատկացրեց Ֆրանկֆուրտի պրօֆ. ֆօն-Լաուէին, քիմիայի համար—Հավարդի համալսարանի (Մասսաչուսէտս նահանգ) պրօֆէսորին։

1915 թ. մրցանակները կը բաժանվեն այսօր։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

◆ «Б. В.»-ն հաղորդում է. «Ֆրանսիացիք վանեցին բուլղարների նոր կատաղի յարձակումը Կրիվօլակի դէմ և, իրանց հերթին հակայարձակման դիմելով, գրաւեցին ուժեղ դիրքեր։ Բուլղարները թողին 3000 սպանված և վիրաւոր»։

◆ Դիւանագիտական աղբիւրներից տեղեկացնում են, որ Շվէյցարիայում գերմանական դիւանագէտները տեղեկութիւններ են տարածում այն մասին, թէ հաշտութեան բանակցութիւնները մօտ են, ի նկատի ունենալով որ Վատիկանը և Վիլսօնը իբր թէ համաձայնել են միջնորդի դեր կատարել։ Բիւլօվին յանձնարարված է թեքել Սպանիային միջնորդների կողմը։ Շվէդ գերմանասէրները հրաւիրվել են եռանդուն գործողութիւնների, որպէս զի կարողանան ստիպել կառավարութեանը փոխել հակագերմանական քաղաքականութիւն վարող արտաքին գործերի մինիստրին։

◆ Սերբիայի և առ հասարակ Բալկանների դրութիւնը մնում է չափազանց լուրջ։

◆ Սօֆիայում յարքունիս են գրաւվել լազարէթների համար դպրոցները և թատրոնները։

◆ Ինչպէս հաղորդում են Օդեսսայի լրագիրներին Բուխարէստից, ռուսաց դեսպան Սավինսկին մեկնելու օրը անձամբ այցելեց Ֆէրդինանդ արքան և իրազեկ եղաւ նրա առողջութեան մասին, կայսերական մինիստրները և գեներալ Սավովը։ Մինչև Ռուշչուկ Սավինսկին ուղեկցում էր Ֆէրդինանդի ադիւտանտ գեներալ Մարկովը։

◆ «Р. В.»-ն հաղորդում է, որ, Կօպէնհագէնից ստացված տեղեկութիւնների համաձայն, Յունաստանը գտնվում է այնպիսի դրութեան մէջ, ինչպէս Բուլղարիան էր նախ քան պատերազմը։ Ամբողջ Աթէնքը լի է գերմանացի օֆիցերներով։

◆ «Рус. Сл.»-ն հաղորդում է, որ գերմանական կառավարութիւնը վերցրեց Խօլմշչինան անջատելու օրէնքը և վերջինս միացրեց Լեհաստանին, բացատրելով այդ ակտը նրանով, որ գերմանական զօրքերը ազատութիւն բերելով ամբողջ աշխարհին՝ առաջին հերթին վերականգնում են Ռուսական Լեհաստանի ամբողջութիւնը։

◆ Զինուորական մասնագէտները Բեռլինում յայտնել են, որ Անգլիան և Ֆրանսիան վճռել են Բալկաններում կենտրոնացնել 300,000 զինուոր։

◆ Անգլիական զօրքերը աճապարում են մօտենալ Ստրումիցային և միանալ ֆրանսիական զօրքերին։

◆ Սերբ զօրքերը կենտրոնացել են Պրիշտինի մօտ։

◆ «Бир. Вѣд.»-ին հեռագրում են, որ Բուդապեշտի լրագիրների ասելով՝ Բուխարէստում կայանալու է մինիստրական կաբինէ խորհրդակցութիւն թագաւորի նախագահութեամբ, որ վճռվելու է վերջնականապէս Ռումինիայի դիրքը։

◆ Կօպէնհագէնից հեռագրում են «Рус. Вѣд.»-ին, որ Գերմանիան խոստացաւ Ռումինիային և Յունաստանին ընդլայնել նրանց երկիրներն այն չափով, ինչ չափով Բուլղարիան ձեռք կը բերէ զէնքի ույժով։ Պայմանն այն է, որ յիշեալ երկու պետութիւնները մնան չէզոք։

◆ Բեռլինի մամուլը ենթադրում է, որ Կիտչեները կը ծանօթացնէ յունաց շտաբին դաշնակիցների ծրագրի հետ, որպէսզի Յունաստանին յարէ վերջիններիս կողմը։

◆ Ռումինական մամուլը յայտնում է, որ գերմանացիք ցանկացել են գրաւել Նէգօտինը, առաջարկելով բուլղարներին հեռանալ քաղաքից։ Բուլղարները մերժել են, որի պատճառով էլ տեղի է ունեցել զինված ընդհարում։ Սպանվել են մօտ 100 բուլղար։

◆ Վիէննայում կատարվել են բազմաթիւ ձերբակալութիւններ և տեղի են ունեցել շատ մահապատիժներ։

◆ Սերբերը գրաւել են Կաչանիկի կայարանը։ Սերբ կառավարութիւնն այս օրերս փոխադրվել է Կրուշէվօ։ Թագաւորը և արքայազնը գտնվում են Ֆրօնտում։ Բուլղարների կորուստները հաւասարվում են 110,000 մարդու։

◆ «Temps»-ը հաղորդում է, որ Իտալիան վճռել է զօրք ուղարկել Չեռնօգօրիա։

◆ Լայպցիգում ոստիկանութիւնը ցրել է խաղաղութեան կանանց միութիւնը։

◆ Բեռլինում փակվել է խաղաղութեան ընկերութիւնը։

◆ Յունաստանը կարող է զէնքի հանել կէս միլիօն մարդ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՀԱՒՈՐ ԿՈՏՈՐԱԾԸ

«Daily Chronicle»-ի միջոցով մեզ հասան հայկական ջարդերի մանրամասնութիւնները։ Տեղեկութիւնները հիմնված են ականատեսների և նոյնիսկ տանջանքի ենթարկվածների վկայութիւններով։ Կէս միլիօնից աւելի հայեր բաժանված են իրանց հայրենի հողից և տարագրված են դէպի հարաւ, բացի բիւրաւոր սպանվածները։ Այս արտաքսումը կատարվել է սիստեմատիքաբար՝ կառավարութեան որոշ ծրագրով, սկսած անցեալ տարվայ ապրիլ ամսվանից։ Սկզբում ազգաբնակութիւնը ինչպէս քաղաքներում, նոյնպէս և գիւղերում զինաթափ արին

ժանդարմերիայի և բանտից արձակված ոճրագործների միջոցով, որոնք զարհուրելի կերպով տանջեցին ժողովրդին։ Ապա սկսեցին հայերին կալանաւորել և բանտարկել խմբերով, զրպարտելով թէ նրանց բնակարաններում զէնքեր, գրքեր, ռումբեր են գտել, կամ թէ նրանք այս-ինչ ու այն-ինչ քաղաքական պարտիային են պատկանում։

Եթէ որևէ պատրուակ չէին կարողանում գտնել, հային հալածում էին կարողութեան, դիրքի, կամ հասկացողութեան համար և աքսորում էին։ Առաջ աքսորվեցին այն հայերը, որոնք չէին բանտարկված և նրանց անմեղութիւնը փաստերով ապացուցված էր, բայց բանտերից չէին արձակված։ Ապա սկսվեց սոսկալի ջարդը, որից ոչ ոք չազատվեց։ Կիներին և երեխաներին Խարբերդի վիճակում ենթարկեցին միւսուլման ազգաբնակութեան տրամադրութեան, ինչպէս տեսա ոըս։ Բիրտ գիւղացի Թիւրքերը դրանց միջից ընտրեցին գեղանի կոյսերին ու կիներին, իրանց դուր եկածներին, տարան տները իրանց հարճ դարձրին և բռնի իսլամացրին։

Սովամահ երեխաներ

Հայ մանուկներից որքան որ կարէք զգացին, Թիւրքերը տարան իրանց բնակարանները, իսկ մնացածներին թողին փողոցներում և ճանապարհների վրա, որոնք սովամահ կոտորվեցին և ենթարկվեցին արիկայական խմբերի բարբարոսութիւններին։ Ջարդը տեղի ունեցաւ Դիարբէքիրում, մանաւանդ Մէրդինում, և այստեղի ազգաբնակութիւնը սոսկալի բարբարոսութեան ենթարկվեց։

Էրզրումի, Բիթլիսի, Սըվազի և Դիարբէքիրի վիլայէթներում տեղական իշխանութիւնը գաղթող-փախստական ժողովրդին, որպէս շնորհ, դիւրութիւններ տուեց, որ 5—10 օրվան ընթացքում իրանց սեփական հողերը ծախեն, սայլեր վարձեն և հեռանան։ Բայց վարձված սայլապանները տարան ժողովրդին ամայի սարերի լանջերին թողին, վերադարձան իրանց բնակարանները։ Սարերի և անապատների մէջ անօգնական և անպատսպար ժողովրդի վրա յարձակվեցին նախապէս ծրագրված և ուղարկված աւազակ արիւնարբու Թիւրքերը, նրանց կողոպտեցին, ամբողջ գոյքն ու կարողութիւնը յափշտակեցին, թողին քաղցած ու անտերունչ։ Աւազակները միացան Թիւրքական ժանդարմերիային, կոտորեցին մնացած երեխաներին և պառաւներին։ Այդ փախստական-գաղթականների մէջ եղած գեղահաս կանանց և գեղանի աղջիկներին վերցրին տարան, իսկ պառաւներին թողին ժանդարմերիայի մտրակի տակ ճաղկվելու և կոտորվելու։

Մի ականատես պատմում է, որ Երզրումից տարագրված կանանց մի քանի օր թողել էին Խարբերդի Օվայում քաղցած, ծարաւ և անպատսպարան, ուր բոլորն էլ սովից մեռան, աւելի քան 50—60 պառաւ։ Թիւրք կառավարութիւնը միայն մարդ է ուղարկում դրանց թաղելու, որպէս զի դրանց նեխութիւնից չը վարակվի Թիւրք ազգաբնակութիւնը։ Ազատված մի փոքրիկ աղջիկ պատմում է, թէ ինչպէս Սարի գիւղի մէջ մորդվանցի փախստականների կարաւանի վրա յարձակվեցին Թիւրքերը գաւառապետի տան առաջ, և երկու սեռի մանուկներին յափշտակեցին, տարան փակեցին իրանց բնակարաններում, ստիպելով ծնողներին և կարաւանապետներին իրանց ուղին շարունակել, թողնելով զաւակներին Թիւրքերի ճիրաններում։

Նոյնիսկ կառավարութիւնը մունետիկով յայտարարեց, որ ամեն մի . . . . . անխտիր կարող է իր ցանկացածը վերցնել փախստականների կարաւաններից և օգտվել իրանց քմահաճոյքի համեմատ։

Փախստականներին առաջնորդում էր մի Թիւրք օֆիցէր, որը ճանապարհին ամեն մի Թիւրքական գիւղի, ուանի թէ քաղաքի հրապարակում իջեցնում էր թշուառ հալածականներին, ցուցադրում էր . . . . . ժողովրդին, որ ամեն մարդ իրան դուր եկածին ընտրէ ու վերցնէ։

(«Daily Nens»)

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Տ. ՆԱԶԱՐԵԱՆԻ ՃԱՇԱՐԱՆԻ ՕԳՏԻՆ

Ստացանք Կարզախ գիւղից (Ախալքալաքի գ.), Մարտիրոս ա. ք. Աբովեանի միջոցով հաւաքված 20 րուբլի։

ԾՈՒՑԱԿ

Էնզէլիի Նուիրատուների
(Յօգուտ Հայ Նպաստ. Ընկ.)
(Տես «Մշակ» № 196)

Ալգի Անդրիադիս (յոյն. իր հօր տարեդարձի առթիվ) 5 ր., Յ. Յակոբեան, Հ. Սարխանեան, Ի. Տէր-Յովհաննիսեան, Ս. Թորոսեան 3-ական ր., Գ. Տէր-Յակոբեան, Կ. Առաստամեան, եղբ. Գորկեան 2-ական ր., Խ. Խաչատրեան 1 ր. 50 կ., Ե. Խաչատրեան, Թ. Բաբայեան, Գ. Կուզնեցեան, Թ. Ղազարեան, Պ. Զ. Պետրոսեան, բժիշկ Ղամբարեան, Ն. Թումանեան, Ա. Վարանդեան, Ա. Տէր-Աւանէսեան, Փ. Գելանցեան, Վերկօ (յոյն), Ա. Յովհաննիսեան, Ս. Աղախանով (ասորի), Հ. Իսրայէլեան 1-ական ր.։ Գումար՝ 38 ր. 50 կ.։

Թ. Մարգարեան 20 դրան, Յ. Սարգսեան 12 դ., Վ. Կորկիտոսիս (յոյն), Խ. Բաբայեանց, Ա. Պետրոսեան, Բ. Մկրտչեան, Ա. Դաւթեան, տիկ. Ա. Գասպարեան, Մ. Մ. Գասպարեանց, Թ. Յովսէփեան, Մ. Կուզնեցեան 10-ական դ., Մ. Թումանեանց, Մ. Ամիրեանց 6-ական դ., Յ. Գասպարեան, Ա. Դովլաթեան, Ս. Յովսէփեան, Մ. Խաչատրեան, Խ. Մարտիրոսեան, Մ. Եղիազարեան, Ա. Յովսէփեան 5-ական դ., Մ. Կ., Մ. Գրիգորեան 4-ական դ., Յ. Տէր-Յովհաննիսեան 3 դ., Գ. Սափարեանց, Ա. Ալէքսանեան, Ա. Խաչատրեան, Մ. Ստեփանեան, Ղ. Յակոբեան, Ս. Պարոնեան, Բ. Մկրտչեան, Մ. Գալստեան 2-ական դ.։ Գումար 196 դրան կամ 37 ր. 30 կ.։

Ընդհանուր գումար՝ 75 ր. 80 կ.։

ԱՅՍՕՐՎԱՅ ՀԱՆԴԷՍԸ

Այսօր Տ. Նազարեանի հիմնած փախստականների համար ապաստարան-ճաշարանի ձմերային շինութիւնը բացվում է։ Այդ հանդէսին հրաւիրվածները ներկայ են լինելու և փախստականների մէկի նորածին զաւակի մկրտութեանը։

Ինձ թւում է, որ այս երկու հանդէսների մէջ մի խորհրդաւոր ներքին կապ կայ։ Երբ մի կողմից հայի բնաջնջման ծրագիրն է առաջ մղվում և մենք ամեն կերպ աշխատում ենք գէթ սոսկալի կոտորածների բեկորները և փշրանքները փրկել, միւս կողմից նորածին փախստականի մկրտութիւնը ցոյց է տալիս մեզ հայի վերածնութիւնը. մինչ մի կողմից մահ է սփռվում, միւս կողմից կեանքն է խօսում։ Եւ կեանքը՝ նոյն իսկ մահի սարսափների մէջ կանգ չէ առնում։ Դա մեզ ցոյց է տալիս, որ մենք չը պէտք է յուսահատվենք, լքվենք, այլ նոյն իսկ սարսափների մէջ աշխատենք մեր տառապեալ ազգի վերածնութեան համար։

Միւս կողմից՝ Տ. Նազարեանի ձեռնարկութիւնը, որ «Մշակը» հովանաւորեց և հայ մամուլի մէջ եղաւ նրա պրոպագանդիստը, բաւական մեծ համակրութիւն գտած լինելով հայ հասարակութեան մէջ՝ ցոյց է տալիս, թէ յաճախ անհատական փորձերը աւելի մեծ յաջողութիւն են ունենում, քան հասարակական ձեռնարկները։ Այն, ինչ որ, օրինակ, Կ. Հ. Բ. Ընկ. պէս մի պատկառելի հիմնարկութիւն չկարացաւ կատարել, այն է՝ հիմնել ճաշարան փախստականների համար, գլուխ բերեց Տ. Նազարեանը։

Ողջունենք Տ. Նազարեանի ձմերային ապաստարան-ճաշարանի բացումը և մաղթենք, որ նորածին զաւակները դառնան մայր Հայաստանի ապագայ յոյսը և գործեն իրանց հայրենիքում աւելի բարեբաղդ պայմաններում։

Հ. Ա.

ԱՊԱՍՏԱՐԱՆԸ ՓԱԽՍՏԱԿԱՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Այսօր կատարվելու է Տ. Նազարեանի հիմնած ապաստարանի ձմերային շինութեան բացումը։

Այդ առիթով Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ուղարկել է հետևեալ հեռագիրը.

Տմբ. Տ. Նազարեանին

Հոգով միանում ենք համայն ներկայ եղող հոգևորական զաւակներովս հանդերձ դժխեմ բաղդից առ մեզ հալածական եկած որբերի համար նոր ապաստարանի հանդիսաւոր բացմանը։ Թող Յիսուս Քրիստոս՝ մեր տէրը ժողովողն իր աստուածային սիրազեղ գոգը մանուկներին, որբերին, այրիներին և վշտացեալներին, օգնէ և օրհնէ ձեզ՝ նախաձեռնողիդ և բոլոր ներկայ նուիրաբերողներին, որոնք իրանց սրտերին մօտ են ընդունում մերձաւորի վիշտը, շարունակելու գլուխ տանել ցվերջ՝ բարւոք սկսված վսեմ գործը սիրոյ։ Օրհնում եմ ձեզ, բոլոր ներկայ եղողներին և գթութեան յարկի տակ ապաւէն գտածներին՝ ընդունելով ապաստարանը մեր հովանաւորութեան ներքոյ։

Գէորգ Ե. Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց

—

Իսկ դիւանապետի կողմից ստացված է հետևեալ հեռագիրը.

Թիֆլիս, Տ. Նազարեանին

Նորին Սրբութիւնը բարեհաճեց ընդունել ձեր ապաստարանը իր հովանաւորութեան տակ և հրամայեց փոխադրել Եղբայրական Օգնութեան միջոցներից միանուագ մի հազար րուբլի։ Թող դա նպաստէ թեթևացնելու ծանր կարիքը մեր եղբայրների, քոյրերի և որբերի։

Դիւանապետ՝ Տիրայր վարդապետ

ԵՂԲԱՅՐՈՒԹԵԱՆ ՈՒՂԻՆ

Եթէ երբևիցէ ազգերի մէջ հաստատվի իսկական եղբայրութիւն, դա ամենից առաջ լինելու է գրականութեան միջոցով։

Գրականութիւնն է այն միակ ուղին, որ ազգերը տանում է դէպի եղբայրութիւն, դէպի միացում։

Չը լինէր գրականութիւնը մենք, չէինք կարող ճանաչել շատ ազգերի, ինչպէս նաև շատ ազգեր՝ մեզ։

Եւ այսօր մենք, որ շատ թէ քիչ ճանաչում ենք այս կամ այն ազգին, նրա նիստ ու կացը, նրա հոգեկան ու մտաւոր կարողը, դա ոչ թէ շնորհիւ նրա մէջ եղած միլիոնատէրերի է կամ զէնք ու զրահի, անկախութեան, այլ այն հոգևոր ու մտաւոր գանձերի, որ արտադրել է այս կամ այն ազգը։

Մենք չը գիտենք, թէ Անգլիայում ինչ հարուստներ կան կամ ինչ լօրդեր, բայց մենք ամենքս գիտենք, որ Անգլիան ունի մի մեծ Դիկկենս, մի մեծ Բայրըն։

Չը գիտենք, թէ Ֆրանսիայում ինչ միլիոնատէրեր կան կամ որպիսի ռազմիկներ, բայց դպրոցական աշակերտից սկսած բոլորս գիտենք, որ Ֆրանսիան հայրենիքն է Վիկտոր Հիւգոյի Լամարտինի, Զօլայի և Դոդէի։

Լեհաստանի քաղաքակրթութեան մասին խօսելիս, մենք չենք կանգ առնում այն բանի վրա, թէ անկախ է նա կամ ոչ, այլ ասում ենք, որ Լեհաստանն ունի Միցկևիչ, Սենկևիչ, Պշիբըշևսկի։

Այդպէս էլ միւս ազգերի վերաբերմամբ։

Ազգերի կեանքում ամեն ասպարէզի վրա տեղի են ունենում ընդհարումներ, պատերազմներ, բայց գրականութեան հողի վրա, երբէք։

Եւ այժմ, երբ Ռուսաստանի ռազմական և ֆիզիքական ույժը պատերազմում է Գերմանիայի և Աւստրիայի ֆիզիքական և ռազմական ույժի դէմ, մենք տեսնում ենք, որ նրա ազգաբնակութեան ընթերցող դասի ընթերցանութեան գրքերի շարքումն են գտնվում գերմանացի Գեօթէի, Շիլլէրի հատորները. բեմերի վրա ներկայացվում են Շիլլէրի, Զուդերմանի պիէսները, իսկ թերթերը քննադատում են աւստրիացի Շնիցլէրին և համակրանք յայտնում նրա տաղանդին։

Մենք համոզված ենք, որ նոյնն էլ տեղի է ունենում Աւստրիայում ու Գերմանիայում։

Աւստրիացի ու գերմանացի պատանին անշուշտ այժմ էլ կարդում է Տոլստոյին, Դոստոևսկուն և Չեխովին։

Ուրեմն պարզ է, որ գեղարուեստը, հանճարը և գրականութիւնը, հայրենիք չունի։

Պարզ է, որ գրականութիւնն է ազգերի եղբայրութեան միակ և անխափան ուղին։

Վերջերս, այս ուղիի վրա կանգնած, ռուս նորագոյն բանաստեղծութեան ներկայացուցիչները՝ Վալերի Բրիւսով, Վեաչեսլաւ Իվանով և Կոնստանտին Բալմոնտ՝ իրանց եղբայրական ձեռքն են մեկնում մեզ։

Նրանք նպատակ են դրել հայերին ծանօթացնել ռուսներին։

Եւ այդ ծանօթացումը պէտք է լինի ոչ թէ մեր միլիոնատէրերի դէմքերի ու տների նկարագրութեամբ, ոչ թէ մեր սնափառ և բարեկեցիկ գործիչների գործունէութեան արձանագրութեամբ, այլ մեր խեղճ և տխուր վիճակի մէջ գտնվող բանաստեղծների գործերի թարգմանութեամբ։

Եւ այսօր, ռուսների առաջ մեր քաղաքակրթութեան վկայականներ են հանդիսանալու և հայերի երեսը պարզելու... ովքե՞ր։ Ոչ թէ Գոլովինսկի պրոսպէկտի հայ վաճառականները, այլ Նահապետ Քուչակը, Աշուղ Ջիւանին, Յովհ. Յովհաննիսեանը, Յովհ. Թումանեանը, Աւ. Իսահակեան և Վ. Տէրեանը։

Շնորհաւորելով ռուս բանաստեղծութեան ներկայացուցիչների ձեռնարկը, մենք ձիւնապատ Արարատի այս տխուր հովտից մեր համակրանքը և սրտագին ողջոյններն ենք յղում նրանց և ցանկանում լիակատար աջողութիւն։

Թող նրանց ընտրած եղբայրութեան ուղին տայ գեղեցիկ պտուղներ։

Ս. Զ.

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԶՐՈՅՑ

I

Հաւատ ոյժի մեծութեան,
Փառքի, կամքի գոյութեան,
Հանդ, թնդիւն, հպարտանք,
Իմաստութիւն... բիւր պատրանք։
(«Հին Աստուածներ», Լ. Շանթ)

Անցաւ աշնան կէսը։ Մօտենում է պատերազմի երկրորդ ձմեռը...

Ինչպիսի վառ յոյսեր ունէինք անցեալ տարի այս ժամանակ... Թիւրքիայի հետ նոր էր սկսվել պատերազմը. ռուս զօրքը վերցրել էր Բայազէդը, Դիադինը և Ալաշկերտի մի մասը... գաղութների և գաւառական ամենախուլ անկիւններում իսկ կրքոտ վիճաբանութիւնների նիւթ էր դարձել անմեկնելի թէ աւտոնոմիայի հարցը։

. . . .

Եւ «ուրբաթը» շուտ եկաւ, քան շաբաթը. դեկտեմբերեան գաղթականութիւնը սկսվեց, Արդահանի շրջանը չորս օրով թշնամու ձեռքն ընկաւ, խուճապը վարակեց երկչոտներին և երէկվայ թևաւորվածների մի մասը լեղապատառ թռցեց հեռացաւ՝ ոմանք Բագու, ոմանք Արմաւիր և Րոստով, ոմանք Մոսկվա և հեռու... գաղթականների դրութիւնը դարձաւ հասարակական մտադրութեան գլխաւոր առարկան. մարտի 1-ին Էջմիածնում կայացաւ երեքօրեայ համագումարը... Գործողները համաձայնութեան չեկան և շարունակեցին իրանց անջատ և «ոչ-միացեալ» գործունէութիւնը... սկսվում է գաղթականների վերադարձը... նորից յոյսեր... փետրվարին ձեռնարկվում է Դարդանէլի ամրակցութիւնը. ընդհանուր հաւատ է տիրում ամենքին, թէ մի երկու շաբաթում դաշնակիցների նաւատորմը ի չիք կը դարձնէ Դարդանէլի ամրութիւնները, կը տիրէ Կ. Պոլսին, կը մտնի Սև ծովը և այնի կը գայ Սևաստոպոլ... Յոյսերի զարգացման այդ շրջանում կրկին «ուրբաթը» վրա է հասնում, և տեղի է ունենում յուլիսեան աղէտը՝ Վանի, Մանազկերտի և շրջանների գաղթը. Էջմիածինը դառնում է կենտրոնատեղի անլուր և աննախընթաց սարսափների, հանդէս է գալիս որբերի պաշտպանութեան խնդիրը. գաղթականներին մի կերպ «տեղաւորում են» Երևանի և Գանձակի նահանգներում, հիմնվում են որբանոցներ, լսվում են Թիւրքիայում մնացած հայերի բնաջնջման լուրերը, Կովկաս է գալիս նոր Փոխարքայ Ն. Կ. Բ. Մեծ Իշխան Նիկոլայ Նիկոլայևիչը, ժողովրդական խաւերում ծնւում է առնում նոր յոյս, հաւատ ույժի մեծութեան, փառքի, կամքի գոյութեան... Եւ այսօր դաշնակիցները շարունակում են զօրք իջեցնել Սալոնիկում, պաշտպանելու Սերբիային, որ աւելի նեղ դրութեան մէջ է ընկել Բուլգարիայի շնորհիւ, և պաշտպանելու Յունաստանին, որ տատանումների գիրկն է ընկել...

. . . .

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՏԵՐԵՒԱԹԱՓ

Թափվում է յամրօրէն տերևը թառամած,
Տերևը դեղնած.
Երկիրը գեղ չունի—գարունը վարդավառ
Ջքացաւ, գնաց...

Տխուր է... խի՜տ տխուր ու չը կայ սփոփանք,
Ջնջին մտացում.
Օրերն էլ այնպէս շուտ խորշում են, թառամում
Ու անցնում, անցնում...

Չը գիտեմ թէ ինչով, ծամ վրա ես թափեմ
Կրծքիս թոյն-լեղին.
Անամոք վէրքերիս դիպչում է յամրօրէն
Տերևը դեղին...

Շուշանիկ Կուրղինեան

ԷԼԵԳԻԱ

Իմ շուրջը դարձաւ գիշե՜ր տիրեց
Խաւար ու մըթին.
Մոլոր ու շլւար հոգի՜ն իմ կորցրեց
Ճամբէն իր նախկին...

Եւ ես՝ միայնակ քայլում եմ հանդարտ,
Ու չե՜մ իմանում
Արդեօք այս արնոտ ճամբէն դիւածածկ
Ինձ ուր է տանում...

Արդեօք ովքե՞ր են այստեղ խոր քնած,
Այս օտար երկրում...
—...Ա՜խ, եղբայրներըս... Ա՜խ եղբայրներըս,
Որ ընկան կռւում...

Սեդրակ Յովհաննիսեան

ՀԱՅ ԿԱՐԱՊԻ ԵՐԳԸ

(Ձօն նահատակ ժողովրդին)

Այսօր հրդեհը հանուր լուսավառում է նոր հորիզոններ. հսկայական բոցերի մէջ կլանվում են նորանոր ույժեր...

Զէնքերի շաչիւնի և դժոխային որոտի մէջ հնչում է մի աղեկտուր ճիչ։

Մահացողի վերջին հառաչանք։

Հայ ժողովրդի յուսահատական ճիչն է այդ։

Եւ այդ ճիչը աւելի քան աղդու, աւելի քան ցնցող է։

Մահացողի վերջին հառաչանքն է այդ։

Կարապի երգը...

—

Ախ, որքան հրապուրիչ ու աննման է հնչում կարապի երգը լճակի ծոցում։

Նրա մահվան երգը դիւթիչ է անսահման։

... Հայ տարաբաղդ ժողովրդի մահվան երգը կարմիր է անշուշտ։

Ծի՜չ...

Որ հնչում է արիւնի ու արցունքի հեղեղով.

Փլատակների տակ.

Խարոյկի միջից.

Որ գալիս է հայրենի կանաչազարդ հովիտներից ու ձիւնապատ լեռներից Ջրվէժի թափով։

Եւ որքան հրապուրիչ է կարապի երգը մահվան ճանկերում,

Այնքան սոսկալի է հայի օրհասական երգը։

Կարապը դիւթում է միայն մէկ անգամ։

Հայ գեղջուկի ճիչը հնչում է դարեր շարունակ.

Նա առաջինը չէ.

Թէև վերջին երգն է մահացողի...

Զարզուժ, անհուսոր։

Է՜յ, միրաժներ անուշ.
Խաբուսիկ երազներ չարախինդ։
Մինչ խաւար գիշերում նիրհում էինք մենք,
Դուք եկաք թեթև...
Օ, ի՜նչ աննման տեսարան էր այն։
Ինչու շոյեցիք այնպէս քնքշագին։

—

... Դաժան ձմեռը պատել էր չորս դին։
Նրա շնչի մէջ սարսում էր կեանքը.
Եւ յոյսն էր մարել մարդկային հոգում։
Մերթ-մերթ տանում էր տարաժամ քամին.
Նրա սուլոցով արձագանք էին տալիս սիգապանծ լեռների ձորերը անտակ.
Եւ սօսիների պուրակը ցրտահար։
Հայրենի խրճիթի ճեղքերից հասնում էր քամին դժնդակ.
Եւ յոյսն էր մարել գեղջուկի հոգում...

—

... Ահա...
Արեւը շառագունեց բոսոր և ոսկի արշալոյս նայեց քնքշագին։
Անդնդախոր ձորերից սարերի կատարն ի վեր մագլցեց արեգակ.
Նրա ջերմութեամբ բացվեց մի գարուն.
Մի գարուն անտես։
Ջրերը հալ-հալ եկան սարերից.
Կազմեցին անթիւ խոխոջ վտակներ.
Գետակ ու Ջրվէժ իջան գոռալով.
Պուրակը կրկին շնչեց ծաղկաբոյր.
Եւ վիթխարի կաղնու պղպատ ճիւղերից սոխակը կանչեց քաղցրիկ դայլայլով։
Ո՜հ, ինչ աննման ներդաշնակութիւն...
Եւ բոյր և արև և սէր և համբոյր։
Ահա հայրենի Եդեմում ազատ
Սափորը ուսին, եղնիկի նման, աղբիւրն էր գալիս չքնաղ հայուհին։
Վայրի շուշանից անբիծ հայեացքով.
Թէև աչերը գիշերվանից մութ...
Եւ մոգական հարուածով ցրվեցին միրաժները անդարձ.
Խաբուսիկ երազները անուշ...

—

Նզովք ձեր անուան,
Զարախինդ յոյզեր—
Խաւարի ծնունդ...
Դուք որ քնքշագին շոյեցիք հոգին
Ու անցաք թեթև.
Երազ էք, երազ...
Ձեր նիւթը եթեր.
Ձեր շունչը միրաժ...
Եւ թոյն մահաբեր։

Գուրգէն Հայկունի

ԱՆՄԻՏ ԱՅՐԻՆ

(Հ է ք ի ա թ)

Վաղ ժամանակ մեր աշխարհում ապրում էր մի ծեր, մի դաժան իշխան։

Այս իշխանի տանը, ներքևի յարկում, ուրիշ մարդկանց ու կանանց հետ ապրում էր մի այրի կին, որ մի ժամանակ իշխանի կին էր եղած։

Ապրում էր նա մի առանձին մութ նկուղում իր փոքրիկ զաւակների հետ միասին։

Ապրում էր՝ ինչպէս իր հարևանները՝ մի օր կուշտ, մի օր սոված։

Ապրում էր միշտ սևեր հագած, աղօթքը շրթունքներին։

Յաճախ յիշում էր նա իր փառաւոր անցեալը, յիշում էր իր իշխան ամուսնուն և տարվում սիրուն ապագայով։

Յաճախ իր սրտում գուրգուրում էր նա լաւ-լաւ երազներ, ու այդ երազներով ոգևորված՝ երբեմն մութ նկուղը լցնում էր արդար բողոքի ու անմիտ խնդութեան ձայնով, երբեմն երազներից մոլեգնած ու զայրոյթից խելագար յարձակվում էր նկուղի անսասան պատերի վրա։

Նրան թւում էր, թէ այդպիսով կարող է խորտակել իշխանի ամրակուռ դղեակը և վերադարձնել իր նախկին կեանքը։

Բայց այս բոլորի հետևանքն այն էր լինում, որ իշխանը, անհանգստացած՝ այրու հանած ձայներից, նկատողութիւն էր անում նրան և մարդ ուղարկում սաստելու, որ խելօք կենայ։

Սակայն անմիտ էր այրին։

Հին փառքը և իր երազները հանգիստ չէին տալիս նրան։

Եւ նա նորից էր սկսում աղմուկ ու շըփոթ բարձրացնել իր նկուղում, անհանգստացնելով իր երեխաներին և հարևաններին։

Նորից սկսում էր փետել իր մազերը, կուրծքը ծեծել և յարձակվել պատերի դէմ։

Բայց ի զուր։

Ի զուր արիւնոտում էր նա իր կուրծքը, իր մատները և ոչինչ չէր կարողանում անել։

Պատերը մնում էին դարձեալ անսասան ու կանգուն, ինչպէս դարեր առաջ, և, կարծես, դառն ծիծաղելով հեգնում էին նրա ճիգերը։

Այսպէս շարունակվեց երկար, շատ երկար տարիներ, մինչև որ պատահեց մի չը տեսնված դէպք։

—

Բանն այնպէս եղաւ, որ այս ծեր իշխանը մի անգամ վէճ ունեցաւ իր հարևան մի ջահել իշխանի հետ։

Նրանք վիճում էին նրա համար, թէ ինչու մէկի եզը մտել է միւսի բոստանը։

Եւ նրանց այս վէճն այնքան հասաւ, որ նրանք մենամարտի հրաւիրեցին իրար։

Այրին լսելով այս բանը՝ շատ ուրախացաւ։

Հայրենասիրութիւնը և քաղաքացիական արիութիւնը պարտականութիւն են դնելու մեր վրա չը ծածկել իրականութիւնը, չը լռելու և անտես անելու չը տալ անտեսական ճգնաժամի նշանները, որոնք քանի գնում՝ աւելի են բազմապատկւում։ Վերջերս երբ մենք ճանապարհորդում էինք մեր լեռնային շրջանում, ականատես եղանք այնպիսի դէպքերի, որոնք աւելի են համոզում մեզ, որ անտեսական սպառնալիքները շատ լուրջ են և դիւրութեամբ կարող են հետեւցնել 1891 թւի ներքին համատարած մեծ աղէտը... Այս անգամ արդէն այդ ներքին աղէտը մենակ չէ լինելու. նա ընկերակցելու է արտաքին վտանգին։ Մեր քաղաքացիական սուրբ պարտականութիւնն է՝ դիմադրել հայրենիքին վտանգ սպառնացող երևոյթներին դրա համար պէտք են մարտիկներ, երկու աղէտին ևս դիմադրող անձնազոհ հերոսներ։ Մարտիկը և հերոսը կուրօրէն չեն կարող հերոսութիւն անել և գործը յաղթութեամբ պսակել. նրանք պէտք է լաւ ուսումնասիրեն իրանց թշնամուն, ճանաչեն նրա բոլոր առանձնայատկութիւնները, որպէս զի անվրէպ և չեշտակի հարուածներով յաղթեն թշնամուն։ Եւ անցեալ տարի, երբ Գերմանիան մարտահրաւէր ուղարկեց մեզ, ռուս վկայեալ հարենասէրներ Մակլակովը և Գուչկովը կոչ արին հասարակութեանը, չը նսեմացնել թշնամու ոյժը, որ իրօք շատ է ուժեղ և վտանգաւոր։ Նոյնպէս կոչ անհրաժեշտ է և այսօր՝ ներքին թշնամու հանդէպ գալու առիթով։ Այդ կոչն արդէն արել է ներքին գործերի նոր մինիստր Խվօստովը, որ և իրան նպատակ է դրել կռւել երկրում տիրող համատարած թանգութեան դէմ։

Ներքին այդ կռիւը շատ դժուարին է, և մի մինիստր, որքան բարի ցանկութիւններով էլ տոգորված լինի, չէ կարող յաղթող դուրս գալ. անհրաժեշտ է կառավարչական բոլոր մարմինների միահամուռ գործակցութիւնը՝ հասարակութեան գործօն աջակցութեամբ և համբերողութեամբ։

II

Այսօր Թիֆլիսում բացվում է Տ. Նազարեանի ձմերային ապաստարանը։ Գաղթականների հոգատարութիւնը դարձել է ոչ միայն հիմնարկութիւնների և հաւաքական աշխատանքի առարկան, այլ և մասնաւոր անհատներ, ոմանք իրանց անձնական միջոցներով, ոմանք ուրիշներից ժողոված նըպաստներով գործի գլուխ են անցել և հիմնել ճաշարաններ և ապաստարաններ։ Ծըրանաւորում, օրինակ, մի երկու հայեր պահում են իրանց անունով որբանոցներ, իսկ Տ. Նազարեանը երկու ամսից աւելի է, ինչ Մուշտայիդի մօտ բաց է արել ցերեկվայ ապաստարան, ուր եկող գաղթականներին առատութեամբ տրվում է ճաշ և թէյ։

Ինչ ասել կուզի, որ մասնաւոր անձանց այդ ձեռնարկներն ըստ ամենայնի արժանի են ամեն գովեստի ու խրախուսի։ Տ. Նազարեանի ապաստարանին գալով, մենք աւելորդ ենք համարում որևէ յանձնարարական, քանի որ պ. Նազարեանի նոր ձեռնարկը շատ լաւ յայտնի է հասարակութեանը, որ և ճանաչում է պ. Նազարեանին նրա 30-ամեայ գործունէութեամբ։

Այսօր միայն մի աւելորդ անգամ մենք կարող ենք մեր համակրանքը յայտնել պ. Նազարեանին՝ նրա հանրօգուտ աշխատանքի և չափազանց եռանդի համար։

Գ. Տէր-Ռուբինեան

ՀՐԱՏԱՊ ՍՓՈՓԱՆՔ ՄԱՅՐ-ՀԱՅԱՍՏԱՆՑԻՆԵՐԻՆ

Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետ Նորին Օծութիւն Տ. Տ. Գէորգ V Իր բարձր հովանին է տածել Մայր-Հայաստանցիների մեր ապաստարանին և հայրապետական օրհնութեան հետ Իր տուփից՝ Եղբայրական Օգնութեան գանձանակից 1000 րուբլի է նուիրել ապաստարանին։ Օրհնում է և ապաստարանի նուիրատուներին։

Այսօր, կիրակի, փախստական մանկտի Անահիտի մկրտութեան և ապաստարանի ձմերային շինութեան օրհնութեանը կը կատարվի և հանդիսաւոր հայրապետական մաղթանք, որին հրաւիրված է յատուկ հրաւիրագրերով ամբողջ քաղաքի հայ հոգեւորականութիւնը։

Ստացված են նուէրներ.

Իրերով՝

Մայրապետ կոյս Հռիփսիմէ Թայիրեանից մի գլուխ շաքար և թէյ, յատկապէս այս հանդիսաւոր օրվայ համար։

Դրամով՝

Ինժեներ Գրիգոր Եարալեանի միջոցով՝ Սօֆիա Գրիգորեան Շադինեանից 200 ր., ևս 25 ր. պ. Գր. Եարալեանից (ընդամենը 225 ր.), Արտաշէս Արսէնեան Միրզոյեանից 50 ր., իր տանը ընթրիքին սեղանակիցներից գոյացած։

«Մշակի» միջոցով՝

Դաշնաւզից՝ Դ. Դաւթեանի միջոցով հաւաքված տեղական հայերից 80 ր., Զարջալից՝ Ա. Արզումանեանի միջոցով հաւաքված 20 ր., Գօրուց՝ Կ. Հ. Բ. Ընկ. տեղական ճիւղի միջոցով եկեղեցում Եղիշէ ա.-ք.-ի ձեռքով հաւաքված 20 ր.։ Տ. Նազարեան

ՓԱԽՍՏԱԿԱՆՆԵՐԻ ՎԻՃԱԿԸ

Պետրոգրադի անգլիական դեսպանը դիմել է Բաթումի իր հիւպատոսի միջոցով Թիֆլիսի քաղաքագլխին, հայթայթել իրան լուսանկարչական պատկերներ թիւրքական գազանութիւնների զոհերի, ինչպէս և Էջմիածնում և այլ տեղերում ապաստանած հայ փախստականների։ Այդ պատկերները, ինչպէս և տեղեկութիւններ փախստականների մասին հարկաւոր են դեսպանին նրա համար, որ ուղարկէ Լօնդօն անգլիական արտաքին գործերի մինիստրին, որոնցով նա կօգտվի զեկուցումն տալու պարլամենտին և առ հասարակ պրօպագանդա անելու Եւրօպայում և Ամերիկայում այն իրական սարսափների մասին, որ գործում են թիւրքերը գերմանացիների ղեկավարութեամբ հայերի դէմ։

Ցանկալի էր, որ բոլոր այն անձինք Թիւրքահայերից, որոնք ունեն լուսանկարներ և տեղեկութիւններ, հաղորդեն մեզ՝ քաղաքագլխին հասցնելու համար։

—

Էջմիածնից, դիւանապետ Տիրայր վարդապետը հեռագրում է Թիֆլիսի քաղաքագլուխ Ալ. Խատիսեանին՝ շտապեցնել Հայկ. Կենտրօն. Կոմիտէտին ուղարկել տաք հագուստեղէն և վերմակեղէն։ Եթէ ի նկատի ունենանք, որ այդ Կոմիտէտի նախագահն է Թիֆլիսի առաջնորդը, զարմանալի է, որ Կոմիտէտին ստիպելու աւելի արագ գործելու համար դիւանապետը դիմում է մի այլ պաշտօնական անձի։

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Հացի սով

Ալէքսանդրօպօլ, 29 հոկտ.

Նեղ օրերը նորից հասան. Նաւթի այնքան մեծ նեղութիւն քաշեց Ալէքսանդրօպօլը, որ շատ գիշերներ խաւարի մէջ լուսացրին շատ ու շատ ընտանիքներ։ Այդ կրիզիսը 15 օր քաշելուց յետոյ անցաւ, 8—10 վագօն կերօսին հասաւ, ազատվեցինք աղջամղջից։

Այժմ սկսվել է հացի սովը. ահա 4 օր է (26—29 հոկտեմբերի) քաղաքումս սպիտակ հաց չեն թխում։ Նոյնիսկ հիւանդանոցներին այնպիսի խմոր և սև հաց են տալիս, որ Թիֆլիսի երրորդ տեսակի հացից շատ առոր է իր որակով։ Թէ քանի օր կարող է տևել, չի կարելի գուշակել, քանի որ սպասվում է 10—15 վագօն ալիւրի ամեն օր, բայց չի հասնում։ Լաւ է, որ ժողովուրդը տեղական ցորեն ու ալիւր էր ձեռք բերել և տներում հաց թխելով փուռի հացի կարիք քիչ ունի։ Եթէ շուտափոյթ հաց չը հասնի, սոսկալի վիճակի կը մատնվեն չքաւորները և այն մարդիկ, որ հնար չունեն տանը հաց թխելու։

Առապետ

Ժողովներ Ղազախում

Ղազախ, 26 հոկտ.

Ամսիս 17-ի երեկոյեան ծխական ժողով էր։ Որոշվեց Կ. Հ. Բար. Ընկ. տեղիս ճիւղի գոյութիւնը շարունակել և աւելի ուժեղացնել, քանի որ գաղթականների օգնութեան գործը միշտ մեր աչքի առաջ է։

Գաղթականներին հին շորեր հասցնելու համար, որոշվեց առանձին կանանց ժողով գումարել, որը և տեղի ունեցաւ ամսիս 20-ի երեկոյեան։

Տողերիս գրողի նկարագրութեան թարմ տպաւորութեան տակ ընտրվեցին տասը տիկին ու օրիորդներ, որոնք առաջիկայ երեքշաբթի օրը երկու խմբով պիտի շրջեն տնէտուն և հաւաքեն կանխօրէն սարքած պատրաստած հին շորերը։

Տեղիս ռուսաց բարձր տարրական դըպրոցի երկու չքաւոր հայ աշակերտի կիսամեայ թօշակի հարցը ևս արծարծվեց և պարզվեց, որ նրանց մի օրից յետոյ արձակելու են դպրոցից տասնական րուբլու պատճառով, ուստի ծխ. դպրոցի վարժուհի օր. Արշաքիր Եղօյեանը և ամուսիններ տիկին Հայկանուշ և պ. Սարգիս Եսայեանները, տ. Կատինկա Խաչատրեանի հետ միասին, հետևեալ օրը շրջելով խանութները՝ հանգանակեցին հարկաւոր գումարը և ապահովեցին սաներին արձակումից։ Պատիւ նրանց։

Գաղթականներին դրամական օգնութիւնը մեր կողմից դանդաղելու պատճառով, տեղիս վաճառական Պաւէլ Ալլահվերդեանը իր կողմից Նորին Վեհափառութեանն ուղարկեց 50 ր.։ Այս նոյն պարոնը 200 ր. էլ մի անգամ է ուղարկել։

Զ. ք. Ապրեսեանց

ՀԱՅ ՓԱԽՍՏԱԿԱՆՆԵՐԸ ԲԱԳՒՈՒՄ

Վերջին աղէտներից մեր սահմանները ապաստանած Թիւրքահայերը Բագու են մտել օգոստոսի 2-ից սկսած։ Հէնց այդ օրն էլ Բագւում կազմակերպվել է «Հայ փախստականներին նպաստող կոմիտէն»։ Մինչև այդ Բագւում փախստականական գործով զբաղվել է տեղական հայկական բիւրօն, որը յատուկ իրան ենթակայ փախստականական յանձնաժողով էր սահմանել և իր ներկայացուցիչների միջոցով փախստականներին օգնութիւն էր ցոյց տալիս Բագւից դուրս, Երևանի նահանգում և Կարսի շրջանում։

Բագւում յատուկ փախստականական կոմիտէի կազմակերպումը պայմանավորվեց փախստականների տեղս հասնելու երևոյթի հետ։ Կոմիտէն փախստականների համար բնակութեան վայր ընտրեց քաղաքի Հայոց Գաղութ կոչված արուարձանը։ Եւ այսօր Հայոց Գաղութը փախստականների բնակութեան գլխաւոր ու կենտրօնական վայրն է։

Հայոց Գաղութում այժմ (25 հոկտ.) ապրում են 1570 փախստական։ Նրանց մէջ կայ այր մարդ 445 հ., կին 528 հ. և երեխայ 597 հ.։ Բացի այդ՝ որբանոցի երեք բաժանմունքում տեղաւորված են 250 որբ։ Այսպիսով Հայոց Գաղութում ապաստան ունին 1820 Թիւրքահայ։ Անկախ այս թւից՝ նոյն վայրում ժամանակաւորապէս ապաստան են գտել և հայրենիք վերադարձել մօտ 100 հոգի։ Այս փախստականներից մահացել է 170 հ. (այր մարդ և կին 90 հ., երեխայ 80 հ.)։ Ուրեմն ընդհանուր առմամբ Հայոց Գաղութում ապաստանածների թիւը եղել է 2000 հոգուց աւելի։

«Հայ փախստականներին նպաստող Բագուի կոմիտէն» Հայոց Գաղութում փախստականների համար վարձել է բնակարաններ, հիմնել է ճաշարան, որբանոց, հիւանդանոց և այժմ կազմակերպում է դպրոց։

Ճաշարանն այժմ օրական բաց է կերակրում 1050 ճաշ փախստականներին և 260 ճաշ որբանոցին։ Ճաշ պատրաստվում է մի տեսակի։ Ճաշարանը օրական սպառում է մօտ 42 պուդ հաց, 3 պ. տաւարի և 8 պ. ոչխարի միս։

Որբանոցը երեք բաժանմունք ունի և զետեղված է երեք բնակարաններում։ Առաջին բաժանմունքը միաժամայն մանկական հիւանդանոց է։ Այստեղ մեր այցելութեան օրը (հոկտ. 25) կային 32 հիւանդ որբեր։ Որբանոցի այս բաժանմունքն իր առանձին տնտեսութիւնն ու խոհանոցն ունի 14 ծառայողներով հանդերձ։ Մեր աչքով տեսանք, որ այստեղ չորս հիւանդապահներից երեքը ռուսուհիներ են։ Հայուհիներն իրանց համար ծանր են համարում խնամել անտիրական մանուկներին։

Որբանոցի երկրորդ բաժանմունքը բաղկացած է 8 սենեակներից և պատսպարում է 83 որբ։ Նրանց խոշոր մասը քնում է մահճակալների վրա, իսկ փոքր մասը՝ յատակի։ Այստեղ առանձնացված պահվում են մօտ երկու տասնեակ՝ կաշվի հիւանդութիւն (քօս) ունեցողներ։ Այս բաժանմունքի բնակարանը խոնաւ է։ Ծառայողների թիւը 7 է։

Որբանոցի երրորդ բաժանմունքը 10 սենեակներից բաղկացած յարմար բնակարան ունի։ Այստեղ 110 որբ կայ։ Նրանք բոլորը առ այժմ քնում են յատակի վրա։ Այս բաժանմունքում առանձնացված պահվում են աչքացաւով հիւանդ որբերը։ Նրանց թիւն է 13. որբանոցի այս բաժանմունքն ունի 8 ծառայող։

Որբերից 36 հոգի իբրև հիւանդներ այժմ խնամվում են փախստականների ընդհանուր կարիքների համար հաստատած հիւանդանոցում։ Այս հաստատութիւնը հիմնարկված է թւով 50 հիւանդի համար։ Նրա մէջ այժմ կան 46 հիւանդ, ըստ որում 4 այր մարդ, 6 կին և 36 երեխայ։ Հիւանդանոցը գտնըվում է Բագուի հայ բժիշկների առանձին խնամատարութեան տակ։ Նրա վրա հսկում է բժիշկներից կազմված մի առանձին յանձնաժողով։ Ծախքերն էլ պիտի հոգան իրանք՝ հայ բժիշկները։ Հիւանդանոցը ընդհանրապէս լաւ տպաւորութիւն է թողնում։ Այստեղ ծառայողների թիւը հասնում է 20-ի և ամսական նրանց տրվում է ռոճիկ 835 ր.։

Գալով փախստականների համար բացվող դպրոցին՝ պիտի ասենք, որ նա դեռ ևս կազմակերպման շրջանումն է։ Այժմ վարձված է բնակարանը, որը և նորոգվում է։ Ուսուցիչներ պիտի հրաւիրվեն գլխաւորապէս փախստական Թիւրքահայ մտաւորականներից։ Սա ողջունելի է, մանաւանդ, եթէ նկատի առնենք, որ փախստականների համար սահմանված հաստատութիւններում պաշտօնեանք ունենն մօտ վեց տասնեակ անձինք, իսկ նրանցից մի քանի հոգի են միայն Թիւրքահայեր։ Դ. Ա.

Բագու

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹԻՖԼԻՍ

◆ Ինչպէս յայտնի է, Փոխարքան իր տրամադրութեան տակ եղած գումարից 46 հազար ր. էր յատկացրել Քաղ. Միութեան կովկասեան կոմիտէտին՝ փախստականների կարիքների համար։ Այս գումարից 13,000 ր. յատկացված է Վանի որբ երեխաների համար մի ամսվայ մէջ ապաստարան բանալու համար, մնացեալը Վասպուրականի շրջանի փախստականներին տաք շոր հայթայթելու։

◆ Քաղաքների Միութեան կովկասեան կոմիտէտի լիազօր Միութեան գլխաւոր լիազօրի տեղապահ պրօֆ. Մ. Ն. Կիշկինին յայտնեց հեռագրով, որ Քաղաքների Միութեան կովկասեան կոմիտէտը միանգամայն նպատակայարմար ճանաչեց ռուս տեխնիկների սանիտարական խումբը իր ձեռքն առնելու, որի համար և խնդրում է նոր գումար յատկացնել խումբը վերակազմելու։

◆ Քաղաքների Միութեան Կովկասի կոմիտէտը իր տրամադրութեան տակ դըրված $1\frac{1}{2}$ միլիոն րուբլուց 150,000 ր. ուղարկեց Ալէքսանդրօպօլի քաղաքագլխին, 100,000 ր. Բագուի քաղ., 50,000 ր. Վլադիկավկազին, 20,000 ր. Եկատերինօդարին և 10,000 ր. Երևանին՝ Միութեան լազարեթները պահելու համար։

◆ Անցեալ օրը Թիֆլիսից Երևան գնաց մի յատուկ յանձնախումբ, այնտեղից փախստականների որբեր բերելու Ղարաքիլիսա, Դիլիջան և Սանահին, որ տեղերում արդէն բացված են որբերի ապաստարաններ։

◆ Նախանցեալ օրը քաղաքագլուխը և քաղ. վարչութեան անդամ Զաքարը ներկայացան նահանգապետին և միջնորդեցին աւելացնել ալիւրի տակդինը՝ 70 կ. մէջօկին և $\frac{1}{2}$ կոպէկով հացի ֆունտին, ամեն տեսակի վրա։

◆ Աննա 4-դ աստիճանի շքանշանի են արժանացել հետևեալ հայ զօրականները՝ պրապորշչիկներ Ստեփան Խաչատրեան, Ալէք. Մելեան, Թադէոս Զիլովեան և Ատոմ Տէր-Գաբրիէլեան։

◆ Գեղարուեստը խրախուսող կովկասեան ընկ. այսօրվանից, նոյեմբերի 1-ից, իր շէնքում (Գրիբօեդովսկայա 24) բանում է պատկերահանդէս, որին մասնակցում են տեղական նկարիչները, և ցուցահանելու է 200-ից աւելի պատկեր։ Պատկերահանդէսը բաց է լինելու ամեն օր ցեր. ժ. 1-ից մինչև երեկ. 5-ը։ Մուտքի վճարը հասակաւորների համար 30 կոպէկ է, իսկ աշակերտների համար 15 կոպէկ։

◆ Հոկտ. 30-ին № 40 հիւանդանոց մտաւ խոլերայով կասկածելի մի հիւանդ, դուրս եկան 8 հոգի։ Հիւանդանոցում այժմ կան 26 հոգի։ Վերջերս հիւանդանոցի տեղեկութիւններից երևում է, որ խոլերայի հիւանդութիւնը նուազում է։

◆ Հոկտ. 30-ին Թիֆլիսում ստացվեցին հետևեալ ապրանքները. ալիւր 26 վ., եգիպտացորեն 1 վ., հաճար 2 վ., աղ 7 վ., գետնախնձոր 1 վ., միրգ 2 վ., գարի 2 վ., նաւթ 3 վ., գինի 2 վ. և սապ 1 վագօն։

◆ Քաղաքների Միութեան Մոսկվայի կենտրօնական կոմիտէտը 400-ական րուբլի է ուղարկել վրաց և թուրքաց բարեգործական ընկերութիւններին և Լեհական Տանը՝ փախստական որբերի համար։ Դրա հետ միաժամանակ ուղարկվել է մեծ քանակութեամբ սպիտակեղէն և տաք զգեստներ։

◆ Երէկ տեղի ունեցաւ հրշէջների խմբերի պետ Կալմըկովի թաղումը։ Ցուղարկաւորութեանը ներկայ էին փոխ նահանգապետը, ոստիկանապետը, քաղաքագլուխը և քաղ. վարչութեան անդամներն ու մեծ բազմութիւն։ Հանգուցեալի դագաղին ուղեկցում էին հրշէջները իրանց նշանազգեստներով և հրշէջ սայլերով։ Դագաղի վրա դրված էին շատ պսակներ, ի միջի այլոց քաղաքից և ոստիկանապետից։ Հանգուցեալը հմուտ հրշէջ էր և քաղաքի շատ տներ հրդեհից ազատվել են շնորհիւ նրան։

—

ԿՈՎԿԱՍ

◆ Ախալքալաքում վախճանվել է Յովհ. ա.-ք. Գալստեանը, որ յօգուտ Կ. Հ. Բ. Ընկ. արել է մի խոշոր նուիրաբերութիւն։ Նա Ընկ. է թողել իր տունն ու այգին։

—

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

◆ «Н. В.»-ն հաղորդում է, որ Կրիվօշէինին շնորհվեց Կայսրի պատկերը սեփական ստորագրութեամբ։

◆ «Р. Сл.»-ն հաղորդում է. «Պետրօգրադում կայացած խորհրդակցութեանը որոշվել է, որ հրէաներին երդուեալ-հաւատարմների դասում չընդունելը պէտք է վերացվի։ Կրակոտ ճառեր արտասանել են Կարաբչէվսկին և Մակլակովը։ Զամըսլովսկին ապացուցել է, որ հրէաներին փաստաբանութեամբ զբաղվելու թոյլտւութիւն տալը անկարելի է տալ»։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԳՐԱԿԱՆ-ԳԵՂԱԳԻՏԱԿԱՆ ՍԱԼՕՆ

Սալօնի հերթական երեկոյթը կայացաւ հոկտ. 30-ին։ Սկզբում տեղի ունեցաւ երաժշտական բաժինը, ապա պրօֆ. Հ. Առաքելեանի նախագահութեամբ Սալօնի ապագայ գործունէութեան և երեկոյթների ծրագրի շուրջը։ Ընդհանուր կարծիքն այն է, որ Սալօնը, բացի զուտ գրական-գեղագիտական հարցերից, պէտք է զբաղվի և հասարակական, քաղաքական բնոյթ ունեցող հարցերով։

Երաժշտական բաժնում նուագեցին ազատ երաժիշտներ՝ Ժ. Նահու, Ա. Մարտինով (ջութակ), Վ. Կիսլինսկի (վիոլօնչէլ), արտիստուհի Արուսեակ Բաբալեան (դաշնակ) սօլօ, դուէտ և տրիօ։ Շատ հաճելի տպաւորութիւն թողեց «Տատիկ» դուէտը (պ. պ. Ժ. Նահու և Մարտինով) ու պ. Կիսլինսկիի՝ Գլինկայից մի շարք կտորներ։ Դաշնակահարուհի Արուսեակ Բաբալեան, իբրև փորձված նուագակցող իր վառ տեմպերամենտով շուք ու փայլ էր տալիս նուագահանդէսին։ Կային շատ երաժիշտներ, արտիստներ, որոնք սեղանատանը զրուցում էին և ծրագրում երաժշտական մասը՝ Jour fixe-ները աւելի ևս ընդարձակելու։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 27 հոկտ.

«Մշակի» № 231-ում պ. Արդանուշցին ուղղել է ինձ և Հայկական Կենտրօնական Կոմիտէին հետևեալ երկու հարցերը։

Առաջին. արդեօք թէ ես և թէ ինձ ուղարկող մարմինը երբևէ մտածե՞լ ենք Արդահանի շրջանի հայկական քանդված գիւղերին իրաւաբանական օգնութիւն ցոյց տալու համար։

Երկրորդ. ձմեռվայ իմ խոստումները ինչու չիրականացան և պատճառ եղան շատ վնասակար հետևանքների։

Իմ կողմից պատասխանում եմ հետևեալը։ Ինձ Հայկական Կենտրօնական Կոմիտէն չէր յանձնարարել իրաւաբանական օգնութեան գործը կազմակերպել, այլ լոկ նիւթական օգնութիւն ցոյց տալ աղէտեալներ-

---

Նորից զարթեցին նրա հին երազները։

Եւ նա ասաց ինքն իրան.

— Այս լաւ է. այս նոր իշխանը գուցէ փրկի ինձ ու երեխաներիս այս մութ նկուղից և վերադարձնի իմ իշխանական փառքը։

Ու այս ասելով, այրի իշխանուհին, առանց տեսնելու և ճանաչելու նոր իշխանին, սիրահարվեց նրա վրա։

Եւ սիրահարվեց այնպէս, որ գիշերները քուն չունէր, ցերեկը դադար։

Երազում էր ու երազում։

Եւ երազելով մութ նկուղը դարձնում էր պալատ, իսկ ինքը դառնում իշխանուհի՝ բազմած կարած գահի վրա։

Այրի իշխանուհու սէրն այնքան սաստկացաւ դէպի նոր իշխանը, որ մի կերպ յայտնեց, թէ ինքն անչափ սիրում է նրան և աղերսում է գալ ազատել իրան։

Դրա հետ միաժամանակ նա Ջահել իշխանին խոստացաւ տալ մի այնպիսի թուր, որ յաղթողը նա լինի։

Եւ անմիտ այրին կատարեց իր աղնիւ խոստումը։

Մէկի ձեռքով Ջահել իշխանին ուղարկեց իր իշխան ամուսնուց մնացած անգործ թուրը, այն թուրը, որը նրա միակ ապաւէնն էր նեղ օրվայ համար։

Բայց սէրն ամենազօր է։

Սէրը յաղթում է ամեն մի բանի։

Եւ սիրուց կուրացած՝ այրին ուղարկեց այդ թուրը։

Ուղարկեց ու սպասեց, թէ երբ կը գայ այն քաջ իշխանը, որ փրկի իրան այն մութ նկուղից, այն ծեր իշխանից։

Ու սպասելով, նա յոյս էր տալիս իր երեխաներին ու ասում.

— Օրօր, օրօր, իմ զաւակներ, շուտով կը գայ մի քաջ մարդ ու կը փրկի մեզ էս մութ տնից, էս իշխանից...

Եւ սիրահարված այրին երկար չը սպասեց։

—

Շուտով սկսվեց մենամարտը։

Լայն հրապարակում, ամբոխի առաջ իշխաններն սկսեցին զարնել ու զարնվել։

Քանի զարնում էին, կատաղում էին էլ առաւել։

Եւ ամբոխը ապշած, ամբոխը անմիտ՝ քար կտրած հետևում էր այդ մենամարտին։

Ամբոխի մէջ էր և սիրահարված այրին։

Նրա կուրծքը բարձրանում էր ուժգին, իսկ սիրտը թնդում էր սիրոյ խնդումից։

Լուռ տագնապներն ալեկոծում էին նրա սիրտը։

Ջահել իշխանի սէրը վառում էր նրան։

Եւ նա կանգնած տեղը չէր հանգստանում. ելնում էր այսպէս, նայում էր այնպէս, ձեռքը կրծքին դնում, հառաչում, հեկեկում... Մի խօսքով՝ այնպիսի բաներ էր անում, որ ինքն իրան մատնում էր ուրիշներին։

Նրա անզուսպ և անմիտ սէրը վերջապէս նրան այնտեղ հասցրեց, որ նա, դեռ մենամարտը նոր սկսված, վազեց ու փաթվեց երիտասարդ իշխանի վզով և աղաղակեց բարձրաձայն.

— Իմ փրկողը դու ես, որ կաս։

Մեծ խառանցում ընկաւ ամբոխի մէջ։

Եւ այդ խառանցումից օգտվելով՝ Ջահել իշխանը զրկեց այրուն ու տարաւ։

—

Ծեր իշխանը, տեսնելով այրու այս արարքը և սկզբից իր հակառակորդի ձեռքին նկատած լինելով այրու ամուսնու ծանօթ սուրը, գազազեց սաստիկ և հրամայեց կոտորել այրու բոլոր զաւակներին ու նրա տանը եղած բոլոր իրերը կրակի մատնել։

Այդպէս էլ արին ծեր իշխանի հաւատարիմ ծառաները։

—

Հիմի դառնանք այրուն, թէ ինչ եղաւ նա։

Ջահել իշխանը նրան թագնելով փոխադրեց իր երկիրը ու սկսեց ապրել նրա հետ։

Ապրեց մի երկու տարի. լաւ լիացաւ նրա գեղեցկութեամբ, ծծեց նրա շրթունքների հիւթը. և վերջը, երբ տեսաւ որ այլևս հմայք չունի նա, դէմքին չը կայ առաջեան կաթիլ, սկսեց արհամարհել, ատել սաստիկ...

Ու բանն այնտեղ հասաւ, որ իշխանը մի օր դուրս արաւ նրան պալատից։

Եւ այնուհետև այրին մնաց մինակ՝ զրկված տնից, տեղից, զաւակներից ու սիրուց։

Ու այդպէս մնալով նա սկսեց շրջել փողոցներում և մուրացկանութիւն անել՝ Ջահել իշխանի մեծ քաղաքում։

Բայց այստեղ էլ իշխանի ծառաները ամեն տեղ հրում և արհամարհում էին նրան։

Այսպիսի վախճան ունեցաւ խեղճ անմիտ այրու անմիտ սէրը։

Նա չիմացաւ, որ այս աշխարհում, լուսնի տակ, հաստատ, կայուն ոչինչ չը կայ։

Նա չիմացաւ, որ անցողական է ամեն ինչ. չիմացաւ, որ անց են կենում սէր ու խնդում, գեղեցկութիւն ու հաճոյք։

Այո, նա չիմացաւ այս բոլորը և անմտաբար փաթվեց Ջահել իշխանի վզով ու վերջը մնաց այդպէս արհամարհված, ամենքից մոռացված, ամենքից հալածված՝ օտար քաղաքի մեծ փողոցներում։

Այսպէս խաբուսիկ է սէրը, ով այրիներ։

Եթէ դուք միայն ձեր սրտին լսէք, միշտ այսպիսի վախճան կունենաք։ Ս. Զ.

րին ու վտանգի դէպքում ժողովրդին գաղթեցնել աւելի ապահով վայրեր, որը և կատարվել է։

Եթէ գտել եմ վիրոյիշեալ ուղղութեամբ գործելու անհրաժեշտութիւն, այդ դեռ չէ նշանակում, որ ես ինքս կարող էի իմ անձնական ույժերով իրականացնել, քանի որ անհատը որքան էլ ջերմ ցանկութիւններով օժտված լինի, դարձեալ չէ կարող նման հարցերի դրական լուծումը յաջողութեամբ գլուխ բերել։

Աւելին ասեմ։

Իմ դրութեան մէջ գտնվող անհատների ինքնուրոյն՝ կենսական նախաձեռնութիւնները դառնում են մի չարիք, մի վերջակէտ այդ նոյն անհատների գործունէութեան գոյութեան համար, և մեր թշուառ իրականութիւնը խեղդում, սպանում է ամեն մի ջերմ ցանկութիւն։

Ամբողջ դրութեան մասին իր ժամանակին թէ գրաւոր և թէ բերանացի զեկուցել եմ Հայկ. Կենտր. Կոմիտէտին։ Իսկ թէ ինչու գործն այնպէս չընթացաւ, ինչպէս որ ցանկալի էր, այդ հարցին յամենայն դէպս ես չեմ որ պէտք է պատասխանեմ։

Առ այժմ այսքան։

Ս. Տէր-Յարութիւնեան

—

Նոր-Բայազէտ, 22 հոկտ.

«Մշակի» № 230-ում տպագրված է Նոր-Բայազէտի գաղթականների հեռագիրը, որ իբր թէ իրանք մեռնում են անօգնական, ապաստարան չը կայ, շրջում են բոլորովին մերկ, բնակարաններ չը կան և այլն։

Պարտք եմ համարում յայտնել, որ Եղբայրական Օգնութեան Նոր-Բայազէտի յանձնաժողովը իր ճիւղերով հանդերձ՝ ամեն հնարաւոր միջոցները գործ է դրել գաւառիս 11,000 գաղթականների կեանքը բարելաւելու, դիմել է ուր հարկաւոր է, օգնութեան հասել է ինչքան կարող է։ Շնորհիւ յանձնաժողովիս գործ դրած միջոցների, ամեն գիւղում մինչև այժմս բնակարաններ, վառելիք, տաւարի և ոչխարի կեր և շատ կարիքներ ձրիաբար հոգացել է գաւառիս հայ գիւղացին. միայն վերջին տասն օրը յանձնաժողովիցս անկախ պատճառով հնարաւոր չեղաւ նպաստը ժամանակին տալու, որպիսի դրութիւն էր ստեղծված նաև Երևան քաղաքում և միւս գաւառներում, որի արդիւնքն է վերոյիշեալ չափազանցված հեռագիրը։

Ինձ թւում է, որ մեր գաղթական եղբայրները չը պէտք է այդ աստիճան պահանջկոտ լինեն, չը մտնելով պայմանների մէջ, անտեղի և աւելորդ աղմուկներ հանեն, որը ոչ թէ կարող է գործին օգուտ բերել, այլ ընդհակառակը վնաս։

Նախագահ յանձնաժողովի՝

Ռուբէն վարդապետ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՑԱՒՑՆՈՒՄ Է

—

ԲԱԳՈՒ, Դ. Ա.-ին.—Ձեր «Ի՞նչ պատցվեցաւ» խորագիրը կրող յօդուածը անկարող եղանք լոյս ընծայել՝ մեզնից անկախ պատճառով։

ԴԻԼԻՋԱՆ, Անահիտին.—Ձեր չորս գրուածքն էլ ստացել ենք։ Դուք մոռացել էք ձեր իսկական անուն-ազգանունը յայտնել խմբագրութեանս ի գիտութիւն։

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Печатать дозволено военной цензурой.

ԿՈՂՄՆԱԿԻ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐ.

Թիֆլիս, 29 հոկտ.

Վանի Երամեան վարժարանի տնօրէն Հ. Երամեան Ալէքսանդրիայէն տեղեկութիւն կը խնդրէ իր և Հ. Փէհրիզեանի ընտանիքներու մասին։ Վանեցի հայրենակիցներէն կը խնդրեմ հաղորդել ինձ «Մշակի» միջոցով յիշեալներու հասցէն։

Ա. Դարբինեան

—

Թուսկուլու գիւղ (Բասագէչար), 24 հոկտ.

Մեր եղբայրը՝ Թիւրքական բեդիֆ «սանամ-բաշի» Մկրտիչ Տէր-Աբգարեանը ձմրան Սարիղամիշեան կռիւների ժամանակ ընկել է գերի ռուսների մօտ։ Եղել են նրան տեսնողներ Ալէքսանդրոպոլում։ Այժմ չը գիտենք նրա ուր լինելը և աղերսում ենք նրա տեղն իմացողներին և նրա մասին տեղեկութիւն ունեցողներին՝ յայտնել մեզ այդ մասին՝ «Մշակի» միջոցով։

Գայիանէ (14 տ.) և Աւետիս (10 տ.) Տէր-Աբգարեաններ (որբ գաղթականներ Վանի վիլայէթի Կարճկանի գաւառի Օղուանցից)։

—

Նպաստամատոյց Ընկերութեան գրասենեակը շնորհակալութեամբ ստացաւ 1) «Հորիզոնի» միջոցով Զաքաթալի շրջանի Կախիից, պ. Ն. Մինասեանից ստացված մի կապոց իրեր փախստականների համար. 2) Ցար. Շէքէրջեանի այրից «Մարդկային մաքի քաջագործութիւնը» գրքից 3 օրինակ։

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Տ Ո Ւ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Թիֆլիսի ժամերով)

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՄԵԿՆՈՒՄ Է՝

№ 3	դէպի Բաթում	1 ժ. 45 ր. ցերեկ.
№ 4	» Բագու	7 ժ. 3 ր. երեկ.
№ 6	(արագ) »	12 ժ. 8 ր. ցերեկ.
№ 9	» Բաթում	8 ժ. 53 ր. երեկ.
	» Ջուլֆա	8 ժ. 53 ր. երեկ.
	» Բօրժօմ	3 ժ. 20 ր. ցերեկ

ԺԱՄԱՆՈՒՄ Է ԹԻՖԼԻՍ՝

№ 3	Բագուից —	12 ժ. 54 ր. ցերեկ.
№ 4	Բաթումից—	5 ժ. 55 ր. երեկ.
№ 5	Բագուից (արագ)	7 ժ. 41 ր. երեկ.
№ 10	Բաթումից—	9 ժ. 51 ր. առաւ.
	Ջուլֆայից —	8 ժ. 11 ր. առաւ.
	Բօրժօմից —	7 ժ. 25 ր. առաւ.

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բժշկ. Բ. Նաւասարդեանի

Հիմնված 1880 Թ.

(Դուկիս, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

«606»-ի եւ «914»-ի ներարկում բժշկական խորհրդակցութեամբ՝ առ. 11—12 ժ.

ԱՌԱՒՕՏԵՆԵՐԸ

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վեներական և վեներական (սիֆիլիս) հիւանդութիւն։

Բ. Գ. ԱՂԱՄԱՐԵԱՆ—2½—2 ժ. Ներքին, ջղային և երեխայոց հիւանդութ. և ծախկաձատ.։

Մ. Մ. ԲԵՆԻԱՄՕՎԻՉ—11—12 ժ. ականջի կոկորդի և քթի հիւանդութ.։

Ա. Գ. ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ—12—1 ժ. երերշ., հինգշ. և շաբաթ. երեխայոց ներքին և հիւ. և ծակլահատ.։

ԴՈԿ.-ԲԺՇԿ. ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆ—12—1 ժ. մանկաբարձութիւն և կանանց հիւ.։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Մ. Մ. ԲԵՆԻԱՄՕՎԻՉ—6—7 ժ.

Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

1. 0—186

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ГЕМОРРОЙ

ЗАПОРЪ

КАТАРРЪ ЖЕЛУДКА

ИЗЛѢЧИВАЕТЪ РАДИКАЛЬНО, ИСКЛЮЧИТЕЛЬНО

Пилюли „КАТАГЕМО"

М. ДЕЛАМУРЕ.

ПРОДАЖА ВЪ ЛУЧШИХЪ АПТЕКАХЪ И ВЪ АПТЕКАРСКИХЪ СКЛАДАХЪ. ИСКЛЮЧИТЕЛЬНЫЙ СКЛАДЪ ДЛЯ ВСЕГО КАВКАЗА ЛАБОРАТОРІЯ М. ДЕЛАМУРЕ ТИФЛИСЪ ЭРИВАНСКАЯ ПЛ. ПУШКИНСКАЯ 3, ВЕРХНІЙ ЭТАЖЪ.

(Հ. 4.) 761. 50—3

Եղեսիայի եկ.-ծխ. տղայոց քառամեայ և օրիորդաց եռամեայ դպրոցների համար հարկաւոր է

ՄԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ

— ԿԱՄ —

ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ

միջնակարգ կրթութեամբ, շաբաթական կունենայ 25 դաս և հերթ. վերակացութեան պաշտօն տղայոց դպրոցում 3 օր։ Ստանձնող ուսուցչին կամ ուսուցչուհուն կը տրվի բնակարան, վառելիք և ծառայ, իսկ ռոճիկի մասին անյապաղ դիմել տեղիս հոգաբարձութեան հետևեալ հասցէով՝ Черезъ г. Моздокъ, въ м. Эдиссію, Эдиссійскому церковно-приход. Попечительству.

785. 3—2

ԲԺՇԿ. ՖԵԼԴՇԵՐ

Ա. Գ. ԵՍԱՅԵԱՆ

Բժիշկների որոշմամբ՝ դրսկումներ, մասամբ ձեռքով և էլեկտրականութեամբ հիմնաւոր բժշկութիւն սուր եւ խրօնիքական տրիպէրի, փափուկ ու կոշտ շանկրի, սեռական թուլութեան եւ անկարողութեան բժշկութիւն նորագոյն դեղերով. բժշկական-առողջապահական խորհուրդներ։ Եկւոր օտար քաղաքացի հիւանդներին առաջնորդում եմ մասնագէտ հմուտ բժիշկների մօտ և ըստ ցանկութեան՝ ինձ մօտ կազմակերպում եմ կօնսիլիում (բժշկ. խորհրդակցութիւն)։ Օտարերկրացիներին ուղարկում եմ խորհուրդներ և բէյէպտներ 3 րուբլի վճարով։ Գաղթականներին ու չքաւորներին խորհուրդը ձրի՝ ինձ մօտ։ Ընդունելութիւնը ամեն օր 3—4 ժամը։ Հասցէս՝ Тифлисъ, Семеновская ул. № 9. Медицинскому фельдшеру А. Г. ЕСАЯНЦУ.

Ինձ մօտ ծախվում են իմ կազմած 1) «Վեներական ախտերի բժշկարան» բազմաթիւ խորհուրդներով ու բէյէպտներով, գ. 5) կոպ., 2) «Փորձանքների բժշկարան», անհրա եւ ամեն մի ընտանիքի, գ. 30 կ., 3) «Ծիծաղի սկզբը» անէկդօտներ, գ. 20 կ., 4) «Նեկրամասի ռավարը», ծիծաղաշարժ վօդեվիլ, գ. 20 կ., 5) «Բաճճի», գ. 10 կ., և ճանապարհի ծախս 20 կոպէկ։

(Հ. 4.) 311. 100—51

ԱԶԱՏ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ՓՆՋԻԿ

24 ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԵՐԳ 4 ՁԱՅՆԵՐԻ ՏԵՍԱԿՆԵՐՈՎ

(Սոլօ կամ ունիսոն խումբ դաշնակի նուագակցութեամբ)

Խմբագրութիւն ՌՈՄԱՆՈՍ ՄԵԼԻՔԵԱՆԻ

Իւրաքանչիւր տետրակի գինը 40 կոպ.

Վաճառվում են «Գիր», «ԳՈՒՏՏԵՆԲՈՐԳ», միւս հայ գրախանութներում և Սաւզանեանի երաժշտական խանութում։

Գանձատը հեղինակի մօտ։ Հասցէն՝ Թիֆլիս, Գայեանեան օրիորդաց ուսումնարան։

(4.) 791. 4—1

Բացված է առաջիկայ 1916 թ. բաժանորդագրութիւնը

„ԱՂԲԻՒՐ" 34-րդ տարի — ԵՒ „ՏԱՐԱԶ" 27-րդ տարի

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ԲԱԶՄԱԲՈՎԱՆԴԱԿ ՁՈՒ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐԻ

Հարկ կա՞յ աւելացնելու, որ „Աղբիւրը" հայ մանուկի բարեկամը, մի քանի սերունդ է դաստիարակել, իսկ „Տարազը" հայ ՄԻԱԿ իլլիւստրասիոնն է, որ արտացոլում է հայ կեանքը և Միջազգային Մամուլից ճանաչված է իբրև հռչակաւոր հրատարակութիւն, իսկ համառուսական տպագրական ցուցահանդէսում, դեռ սրանից քսան տարի առաջ, պարգևատրված։

„ԱՂԲԻՒՐ"-„ՏԱՐԱԶԸ" իրանց անկախ, ազատ, անկուսակցական ուղղութեամբ պատկանում են համայն հայութեան։

«ԱՂԲԻՒՐԻ» տարեկան բաժանորդագինը 3 ր., «ԱՂԲԻՒՐ»-«ՏԱՐԱԶԸ» միասին 10 ր. (արտասահման 50 ֆր., կամ 40 շիլինգ)։ Հասցէն՝ Тифлисъ, Редакція «АГБЮР»-«ТАРАЗ». Tiflis, Direction «AGBÜR-TARAZ».

Խմբ.-հրատ. ՏԻԳՐԱՆ ՆԱԶԱՐԵԱՆ։

Ծանօթ.—Նոր լոյս տեսնելի «Վան-Տոսպ» շաբաթաթերթը, իբրև մեր փախստական եղբայրակիցների օրգան, խմբագրական իր յատուկ կազմն է ունենալու որոշ ֆիզիօնոմիայով և առնչութիւն չունի «ԱՂԲԻՒՐ-ՏԱՐԱԶԻ» հետ։

(Հ.4.) 13. 3—3

ՎԵՐՋ ՄԱՐԴԿԱՆՑ ՏԱՌԱՊԱՆՔՆԵՐԻՆ

ՏՐԻՊԵՐԻ (սուսանակ) ԲԺՇԿՈՒԹԻՒՆԸ

Սուսանակը մի քանիսի կարծիքով անբուժելի հիւանդութիւն է, իսկ մի մասի էլ՝ թէև բուժելի, բայց պահանջում է երկար ու ձիգ ժամանակ և նիւթական մեծ ծախք, բացի բարոյական տանջանքներից։ Այժմ այդ հիւանդութիւնը բըժշկվում է երեք շաբաթվայ միջոցում «Ռապիդ» միջոցով, որ ես եմ հնարել և թոյլ է տրված բժշկական խորհրդով № 1295 վկայաթղթով։

Այս միջոցը հինգ տարվայ ընթացքում բուժել է մի քանի հազար հիւանդների և մեծ անուն հանել թէ Ռուսաստանում և թէ արտասահմանում։ Բայց մինչև այժմ էլ կան հիւանդներ, որոնք կասկածով են վերաբերվում իմ յայտարարութեանց։

Այն կասկածանքը բնական է, որովհետև վերջին մի քանի տարիներում այնքան «հրաշագործ» դեղեր են ի վաճառ հանվել, որոնք շատափոյթ բուժումն են խոստանում, որ հիւանդը կարդալով յայտարարութիւնները ոչ միայն դըժուարանում է դրանցից ընտրել, այլ և սկսում է կասկածել նրանց տուած խոստումների վերաբերմամբ։

Թուցէ շատ հիւանդներ փորձել են մի քանի դեղեր և՝ գուցէ՝ հիասթափվել նրանց ներգործութեան ու խոստումների վերաբերմամբ, բայց դա չէ նշանակում, որ բոլոր դեղերն էլ այդպէս են։ Իմ առաջարկած միջոցը երեք շաբաթվայ ընթացքում բուժում է այս հիւանդութեանը ամենահնացած տեսակը։

Հինգ տարվայ ընթացքում ես ստացել եմ մեծաքանակ շնորհակալական նամակներ, որոնք ինձ թոյլ են տալիս յայտնելու, որ «Ռապիդ» գործ ածելու ժամանակ չը բուժելու դէպք չէ եղած և իւրաքանչիւր հիւանդ, որ գործ է ածել երկու կրկնակի սրուակ «Ռապիդ», անպայման առողջացել է, որքան որ հիւանդութիւնը տևած լինէր։

Հիւանդների ուշադրութիւնն եմ հրաւիրում այն հանգամանքի վրա, որ իմ հուատաբացումը «Ռապիդ» միջոցի մասին և իմ խոստումները ի զուր չեն, ի հաստատութիւն որի Թիֆլիսի բաժանմունքից ամեն մի 2 սրուակ ապսպրողի (բուժման ամբողջ կուրսը) ես ձրի ուղարկում եմ դեղի հետ միասին ՊԱՐՏԱՒՈՐԱԿԱՆ ԹՈՒՂԹ, ՓՈՂԸ ԵՏ ԴԱՐՁՆԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ, եթէ գրվողը չը բժշկվի։ Այս թղթի պատճէնը այս է.

«Ես, ի ներքոյ ստորագրողս, տալիս եմ այս թուղթը պարոն այս-ինչին այն բանի համար, որ ծախելով նրան «Ռապիդ» պրեպարատի 2 կրկնակի սրուակ հոնորէյի դէմ, երաշխաւորում եմ, որ 20-օրեայ գործածութիւնից յետոյ՝ նրա հիւանդութիւնը բոլորովին կանհետանայ։ Եթէ այդ ժամանակամիջոցում, նրա հիւանդութիւնը, լաբօրատօրիայում նրա մէզը քննութեան ենթարկելուց յետոյ, բուժված չը լինի, այն ժամանակ 9 ր. պարտաւոր եմ վերադարձնելու»։

Աւելի լաւ համոզելու համար ես վըճռեցի ամեն մի յայտարարութեան մէջ տեղաւորել նորանոր շնորհակալական նամակներ։ Այս նամակների իսկականները պահվում են ինձ մօտ և ցանկացողները կարող են միշտ էլ տեսնել։ Այս նամակների իսկութեան համար ես պատասխանատու եմ և դրանց կեղծութիւնը ապացուցանելու դէպքում ես պատրաստ եմ վճարել 1000 ր., որևէ բարեգործական նպատակով։

Մեծ. պ. Դէլամուրէ! Օգտվում եմ հանգամանքից յայտնելու խորին շնորհակալութիւնս ձեր ուղարկած «Ռապիդ» պրեպարատի համար, որով ես բժշկվեցի իմ համառ խրօնիքական տրիպէրից։ Հընարաւորութիւն չունենալով արտայայտել ձեզ իմ շնորհակալութիւնը նիւթականապէս, ես ջերմ կերպով կաշխատեմ տարածել ձեր դեղը իմ ծանօթների շըրջանում։ Ձեզ յարգող Ա. Շ.։ Միխայլովկա, Տաւրիկ. նահ.։

Երկու կրկնակի սրուակի և մի արկղիկ պիլիւլների (լրիւ բժշկվելու կուրսը) գինն է 9 րուբլի։ Վերադիր վճարով և ճանապարհածախսով 10 րուբլի։ Վերադիր վճարով ուղարկվում է 3 ր. կանխավճար ստանալուց յետոյ։

Պատուէրները հասցէագրել միմիայն.

Въ Кавказское отдѣленіе Московской лабораторіи М. Деламурэ, Тифлисъ, Эриванск. пл., Пушкинская, 3, отд. 2/М, верхній этажъ, противъ Городской Управы, д. Кредитнаго О-ва.

Հեռագրական հասցէն՝

Тифлисъ—Американецъ.

(4.) 609. 50—9

ПРИ ГОНОРРЕѢ

въ острой и хронической формѣ. а также ея послѣдствіяхъ съ громаднымъ успѣхомъ примѣняется испытанный въ теченіе долгихъ лѣтъ препаратъ

„АРМАТИНЪ" А. Я. АКУЛІАНЦА

для внутренняго употребленія. „Арматинъ" совершенно безвреденъ для организма и одинаково успѣшно примѣнимъ къ мужчинамъ и женщинамъ. При употребленіи „Арматина" не требуется никакихъ спринцеваній, промываній, прижиганій, бужированій и т. п.

ПРЕДОСТЕРЕЖЕНІЕ. „Арматинъ" А. Я. Акуліанца вызвалъ на рынкѣ разнаго рода грубыхъ и вредныхъ для организма поддѣлокъ, а потому просятъ г.г. покупателей быть особенно осторожными при покупкѣ и требовать „Арматинъ" только А. Я. Акуліанца съ этикетомъ бѣлая ромашка. Цѣна 1 кор. 1 р. 75 к. Продажа въ аптекахъ по рец. вр. Аптекамъ, аптек. складамъ, лечебницамъ и пр. лечебн. учрежд.—скидка на главн. складѣ А. Я. АКУЛІАНЦА. Москва, Уланскій п. 21.

174. 0—63 (Հ. 4.)

«ՄՈՒՐԱՎԵՑ» Ակցիօներական Ընկ.-ը հրաւիրում է Անդրկովկասեան քաղաքների համար

Խանուկներ

Ներկայացուցիչներ

Դիմել հետևեալ հասցէով՝ Тифлисъ, Базарная 18, кв. 5. Անձամբ տեսնվել ցեր. ժամը 1—4 ը։

789. 1—1

ՀՐԱՒԷՐ

Լրացած լինելով ս. Լուսաւորիչ եկեղեցու երեցփոխի և հոգաբարձուների պաշտօնավարութեան ժամանակամիջոցը՝ հոգևոր իշխանութեան կարգադրութեամբ՝ կիրակի, նոյեմբերի 1-ին, ցերեկվայ ժամը 12-ին, նշանակված է նոյն եկեղեցում ծխականների առաջին ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ, նոր ընտրութիւն կատարելու վերոյիշեալ պաշտօնատար անձանց. ուստի սրանով խնդրում եմ յիշեալ եկեղեցու չափահաս ծխականներին շնորհ բերել ժողովի՝ ընտրութեանը մասնակցելու։

Գործակալ՝ Ղեւոնդ ա.-ք. Մամիկոնեանց

788 2—2

ՕԳՏՎԵՑԷՔ ՅԱՐՄԱՐ ԱՌԻԹԻՑ

ՁԵՌՔ ԲԵՐԵԼՈՒ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՇԷՔԷՐՋԵԱՆԻ

ՀԻՊՆՕՏԻԶՄԻ ԵՒ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՄՏՔԻ ՔԱՋԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ

Գործնական հօգեբանութեան

ԿՈՒՐՍԵՐԸ

Այս նոր կուրսերը մասնաւորապէս պատրաստված են այն նպատակով, որ ընթերցողը կարողանայ սովորել Հիպնօտիզմը առանց ուսուցչի, առանց մեծ ծախքերի և առանց միջնորդի սուկ մաքի ույժով։

Ընթերցողը Հիպնօտիզմին տիրապետելուց յետոյ՝ կարող է բուժել զանազան տեսակ հիւանդութիւններ, որոնք նշանակված են 32-րդ դասում։

Հիպնօտիզմով կարելի է վերացնել վատ սովորութիւններ երեխաների մէջ. գողութիւն, ծուլութիւն, ծխել, մի խօսքով արմատախիլ անել՝ ինչ որ վատ է, ու ներշնչել՝ ինչ որ լաւ է և օգտակար։

Հիպնօտիզմով դուք կարող էք ուղարկել ձեր ենթակային հեռու վայրեր, ուր գտնվում են ձեր սիրելիները և բարեկամները, որ նրանցից տեղեկութիւն բերի ձեզ։

Հիպնօտիզմով դուք կարող էք, բացի գաղտնիքների մէջ թափանցելուց, տալ և ապշեցուցիչ և ծիծաղ առաջ բերող սէանսներ (տեսարաններ)։ Հիպնօտիզմով դուք կարող էք իմանալ ով է վերցրել ձեր իրերը, կամ ուր էք կորցրել կամ թագցրած իրերի տեղը։

Արժէքի և ուրիշ բացատրութիւնների համար պէտք դիմել նամակով հետևեալ հասցէով. СУСАННА ШЕКЕРЖЯНЪ, Вельяминовская ул. № 22, Тифлисъ.

(4.) 766. 20—2

ՏԵԽՆԻՔԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

ԻՆԺԵՆԵՐ

Տ.Ա. ԲՈՒԴԱՂԵԱՆԻ

Բագու, Կրասնովօդսկայա փ. ու. Աւան-Իւզբաշեանցի։ Հեռախօս № № 23-49, 23-50.

Առաջարկում է ամբողջ Կովկասի և Պարսկաստանի համար խիկապէս ԴԻԶԵԼ շարժիչներ (մօտօրներ) յայտնի ԿՕԼՕՄԵՆՍԿԻ ընկ. մեքենայագործարանից։

Հօրիզօնական անգլիական շարժիչներ, (մօտօրներ) «ԿՐՕՍՍԼԷՑ» ընկերութեան մեքենայագործարանից «Դիւրացրած Դիզել» սիստեմի, որ գործ է ածվում նաւթի բոլոր տեսակներով. նաւթի ծախսն է մի ժամում ամեն մի ույժին ½ ֆունտ կամ 200 գրամ։

Գազային շարժիչներ, որոնք բանում են թէ բնական և թէ գեներատօրային գազով։

Ջրհան և ջրմուղ մեքենաներ (նասօսներ)։

Ջրի շարժիչներ (տուրբինաներ)։

Սառոյց պատրաստող մեքենաներ «Ֆէնիկս» ընկ. գործարանից։

Ամեն տեսակ էլեկտրական մեքենաներ և պիտոյքներ յայտնի «Դինամօ» ընկ. գործարանից։

Երկրագործական մեքենաներ՝ լոկոմոբիլներ, ցորեն մաքրող մեքենաներ, տրակտօրներ և այլն՝ յայտնի ամենայն ամերիկական «ԿԷՑՍ» (Case) ընկեր. գործարանից։

Մեծ ճանապարհի վրա աշխատելու համար ԱՒՏՕՄՕԲԻԼՆԵՐ նոյն ամերիկական «ԿԷՑՍ» (Case) ընկերութեան գործարանից։

Վերոյիշեալ տեխնիքական գրասենեակը իր վրա է վերցնում զանազան գործարաններ սարքել և գործի գցել իր միջոցներով՝ ինժեներներով և վարպետներով։

Դիմել՝ Баку, Техническая Контора Т. А. БУДАГЯНЦЪ.

Արտասահմանից՝ Bacou (Russie) Bureau Technique T. A. Boudaguian, Ingénieur.

(Հ.4.) 551. 150—144

Типографія Канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.